

Bergvesenet

Postboks 3021, 7002 Trondheim

Rapportarkivet

Bergvesenet rapport nr BV 1567	Intern Journal nr 266/80 VB	Internt arkiv nr	Rapport lokalisering Trondheim	Gradering Åpen
Kommer fra ..arkiv	Ekstern rapport nr NGU 1673	Oversendt fra	Fortrolig pga	Fortrolig fra dato:
Tittel Registrering av sand-, grus- og pukkuttak i Rogaland fylke 1979				
Forfatter Stokke, John Anders		Dato 14.12 1979	Bedrift NGU	
Kommune	Fylke Rogaland	Bergdistrikt Vestlandske	1: 50 000 kartblad	1: 250 000 kartblad
Fagområde Geologi Kvartærgeologi	Dokument type		Forekomster	
Råstofftype Byggeråstoff Massetaksregister	Emneord Sand Grus Pukk			
Sammendrag				

VESTLANDSPROGRAMMET

NGU-rapport nr. 1673

Registrering av sand-, grus- og pukk-
forekomster i Rogaland fylke

1979

Norges geologiske undersøkelse

Leiv Eiriksons vei 39
Tlf. (075) 15860

Postboks 3006
7001 Trondheim

Postgironr. 5168232
Bankgironr. 0633.05.70014

Rapport nr.	1673	Åpen/ Kontrollert
Tittel: Registrering av sand-, grus- og pukkkuttak i Rogaland		
Oppdragsgiver:	Rogaland fylkeskommune	Forfatter: John Anders Stokke
Forekomstens navn og koordinater:		Kommune:
Fylke:	Rogaland	Kartbladnr. og -navn (1:50 000):
Utført:	28.8.78-14.12.79	Sidetall: 28 Tekstbilag: 7 Kartbilag: 1
Prosjektnummer og -navn:		
Prosjektleder: Statsgeolog Karl Oscar Sandvik		
Sammendrag: Det ble sommeren 1978 registrert 97 uttak av sand og grus basert på opplysninger fra kommunene. Bare 50 av uttakene var i regelmessig drift (tabell 1 og 2). Det ble registrert 4 pukkkverk med eget fastfjellsuttak. De årlige uttak av sand og grus er stipulert til 2,6 mill. m³, mens pukkkproduksjonen fra fast fjell ligger på ca. 0.6 mill. m³. Kvaliteten av de uttatte sand-grusmaterialene er med ytterst få unntak av god til meget god kvalitet. Ca. 73 % av de totale uttak av sand og grus skjer i kystnære forekomster i Hjelmeland, Forsand og Gjesdal kommuner. Eksport til andre deler av fylket og ut av fylket skjer med båt. Innen fylket har Vegvesenet oppgitt et forbruk på ca. 0.3 mill. m³ sand, grus og pukkk, mens betongindustrien kan forventes å bruke ca. 0.6 mill. m³. Kommunene oppgav et svært varierende forbruk, men man kan anta et totalt forbruk på ca. 0.3 mill. m³. Disse opplysninger og prognoser gir en rest på 2,1 mill. m³ av sand, grus og pukkk når alle de før nevnte konsumer er tatt med. Det udokumenterte forbruket er masser som går til private enkeltkonsumenter og entreprenører samt eksport ut av fylket. Det antas at omlag halvparten av det materialet som produseres i Rogaland blir anvendt innenfor fylkesgrensen. Av fylkets 36 kommuner har 12 antatt at de har overskudd av masser, 3 tilstrekkelig og 11 underskudd.		
Nøkkelord	Byggeråstoff	Rogaland
	Massetaksregister	
	Fylkesplanlegging	

Ved referanse til rapporten oppgis forfatter, tittel og rapportnr.

INNHold

I.	INNLEDNING	side	3
II.	UTFØRELSE	"	3
III.	GEOLOGISK OVERSIKT	"	5
IV.	REGISTER FOR MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK	"	9
V.	KOMMENTARER TIL REGISTERET	"	13
	1. Kommuner med store sand, grus og pukkuttak	"	13
	2. Sammenheng mellom forekomsttype og uttak .	"	19
	3. Kvaliteten av sand- og grusressursene	"	20
VI.	SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER	"	21
	LITTERATUR SOM OMHANDLER DE GEOLOGISKE FORHOLD I ROGALAND	"	24

TABELLER

- Tabell 1 : REGISTRERTE UTTAK AV SAND, GRUS OG PUKK
Tabell 2 : OVERSIKT OVER REGISTRERTE UTTAK, FORE-
KOMSTTYPER OG FORSYNINGSSITUASJONEN
Tabell 3 : ANTALL FOREKOMSTER OG UTTAK I ROGALAND 1978.

BILAG

- 1-2 : Definisjoner av fallprøven
3 : Sammenstilling av fallprøveresultatene
4 : Sammenstilling av bergartstellingene
5-7 : Sammenstilling av kornfordelingsanalysene

VEDLEGG

Prøvetaking, laboratoriearbeid

TEGNING

- 1673-01 : REGISTRERTE UTTAK AV SAND, GRUS OG PUKK.

I. INNLEDNING

I forbindelse med fylkesplanarbeidet i Rogaland tok Rogaland fylkeskommunes plan- og utbyggingsavdeling i februar 1978 kontakt med NGU.

NGU var på det tidspunkt innvolvert i Miljøverndepartementets arbeid med å utrede naturgrunnlagets plass i andre generasjons fylkesplaner. Henvendelsen fra Rogaland ga NGU anledning til å prøve noen av de tanker og ideer som hadde fremkommet om behandlingen av naturressurser i fylkesplansammenheng. Etter samtaler med plan- og utbyggingsavdelingen ble det oppnådd enighet om at NGU i første omgang skulle konsentrere seg om registrering av sand- og grustak innen fylket.

Neste trinn vil være å fremskaffe en oversikt over de samlede sand- og grusforekomstene i fylket. Dette krever betydelig mer omfattende og kostbare undersøkelser. Det er NGU's syn at det materialet som her legges fram vil danne et viktig grunnlag for vurdering av hvordan en bør gå fram ved disse undersøkelser. Miljøverndepartementet har startet et forsøksopplegg ved Telemark fylkeskartkontor med utarbeidelse av enkle EDB-registre for massetak og forekomst. Dette er også et samarbeidsprosjekt med NGU, og de forslag som har kommet fram, har i den grad det har vært mulig, blitt tatt hensyn til ved utarbeidelsen av denne rapporten.

Kostnadene for denne undersøkelsen er dekket dels over en bevilgning fra Rogaland fylkeskommune, og dels over NGU's eget budsjett samt den delen av utbyggingsprogrammet for Vestlandet som NGU disponerer over.

II. UTFØRELSE

Denne rapporten bygger på gjennomgåelse av tidligere tilgjengelig materiale fra området, feltbefaringer og laboratoriearbeid. I litteraturlisten bak er

den mest aktuelle litteratur satt opp.

Feltarbeidet ble utført i september 1978 av vit.ass. John A. Stokke, cand. real Tor Lorentzen-Styr og siv.ing. Yngve Rundberg.

Forfatteren retter takk til statsgeolog Karl O. Sandvik og statsgeolog Per A. Kjærnes for hjelp og veiledning under bearbeidelsen.

Feltarbeidet

Med den tid som var til disposisjon ble det lagt opp til befaring av alle sand-, grus- og fastfjellsuttak til pukk av betydning i hele fylket. Potensielle forekomster uten uttak ble ikke vurdert i denne omgang. Det ble lagt opp til en kommunevis befaring. For hver ny kommune ble befaringen startet med et besøk i kommunens tekniske etat. På denne måten fikk man en førstegangs informasjon om sand-, grus- og fastfjellsuttak til pukk. Hver kommune ble også bedt om å gi synspunkt på sin egen forsyningssituasjon, om det var netto import, netto eksport eller om man var selvforsynt (uten særlig netto import eller eksport). Opplysningene fra kommunene er supplert med opplysninger fra produsenter og tildels fra betongvarefabrikkene.

Produsentene ble der det var mulig intervjuet på uttaksstedene. De fleste bidro med akseptable opplysninger om produksjon og mottakere, mens opplysninger om antatte reserver var generelt meget mangelfulle.

Registreringer innen de enkelte uttak ble gjort på et standardisert registreringskjema.

III. GEOLOGISK OVERSIKT

Berggrunn

Berggrunnen i Rogaland kan naturlig deles i tre hoveddeler ; underst de gamle prekambriske bergarter (grunnfjellet), over disse bergartene ligger kambrosilurske sedimentbergarter og over disse igjen har en skyvedekker av forskjellige slags bergarter. Fig. 1 viser en skisse av berggrunnen.

Grunnfjellet domineres av homogen, granittisk gneis. I sydvest ligger det såkalte Egersundfeltet. Feltet består hovedsakelig av grovkornet massiv anorthositt og mindre områder med noritt og monzonitt.

De kambrosilurske sedimentbergartene er for det meste opprinnelige leir-sedimenter bare svakt omvandlet til tynnbladede fyllitter.

Skyvedekkebergartene er sterkt deformerte bergarter av forskjellig alder (både kambrosilurbergarter og grunnfjellsbergarter).

Kvartærgeologi

Kvartærgeologien omfatter den yngste perioden av jordens utviklingshistorie kalt Kvartærtiden. Denne perioden omfatter de siste ca. 2 mill. år og er preget av store klimasvingninger med flere istider og varmere mellomistider. Løsmassene i Norge er hovedsakelig dannet i den siste istiden som varte fra ca. 80 000 til ca. 9 000 år før nåtid.

Områdets isavsmeltingshistorie er beskrevet av bl.a. B. G. Andresen (1954).

Under maksimum nedisning i siste istid var hele fylket dekket av is. Vekten av ismassene førte til sterk nedpressing av jordskorpa. Etter at isen smeltet er likevekten gjenopprettet ved at landet har hevet seg i forhold til havnivå.

Fig.1

GEOLOGISK KART OVER ROGALAND (Etter Holtedahl 1960). M = 1 : 1 000 000

Gabbro, Amfibolitt	Anorthositt
Trondhjemitt	Noritt
Kambro-siluriske sediment-
bergarter og injeksjonsgneis	Grunnfjellsbergarter,
vesentlig gneis og granitt.
	Skyvedekke, hovedsaklig sure
bergarter, ofte gneis.

Dette har ført til at store arealer med gammel hav- og fjordbunn i dag er tørt land. Det høyeste nivå havet nådde etter at isen forsvant kalles marin grense (forkortes M.G.). På Jæren er M.G. fra ca. 9 til 25 m o.h. fra sør mot nord. I Ryfylket der ismektigheten var noe større, varierer M.G. fra 50 (Vikedal) til ca. 100 m o.h. (Sauda) fra nord til sør, mens M.G. synker mot vest. Jærenområdet ble først isfritt. Etter at breframstøt lengst i vest ca. 14 500 år før nåtid smeltet isen forholdsvis jamnt tilbake. På Jæren stagnerte isen og smeltet ned som en "død" ismasse.

I Ryfylket har isen under avsmeltningen blitt oppdelt og konsentrert i fjord- og dalbunner. For ca. 10 500 år siden inntrådte en kraftig klimaforandring i den såkalte Ra-tid. Isen rykket fram og avsatte markante brefrontavsetninger (både morenerygger og breelvdelta) i en posisjon som vist på fig. 2. Etter dette har isen trukket seg tilbake, og etter ytterligere en stans smeltet all is bort for ca. 8000 år siden.

De store marine sand- og grusavsetningene i Ryfylket er knyttet til Ra-stadiet (Forsand, Årdal, Dirdal og Frafjord) da isen lå stille i lengre tid. I de kuperte heiområdene i Bjerkreim og Sandnes og i de nordlige deler av Bokn-fjorden førte vekslende brestrømmer i dalområdene til bre- og morenedemte innsjøer hvor en fikk dannet mindre sand- og grusavsetninger (breelvavsetninger).

På Jæren har man bevart mektige avsetninger eldre enn siste istid. Fig. 3 viser skjematisk et løsmasseprofil fra Jæren. Bunnmorenene fra siste istid dekker store områder, men enkelte steder finner en breelvavsetninger på dette morenedekket og da som regel dødisavsetninger (fig. 4).

Den mektige leira under er datert og viser alder fra 20-40 000 år. Underst i denne stratigrafien (lagrekkefølgen) finner en morene fra siste istid.

Fig.2 Randmorener eller proksimalkanten av isrand-deltaer.Ra-stadiets morenedekke.
Etter B.G.Andersen (1954)

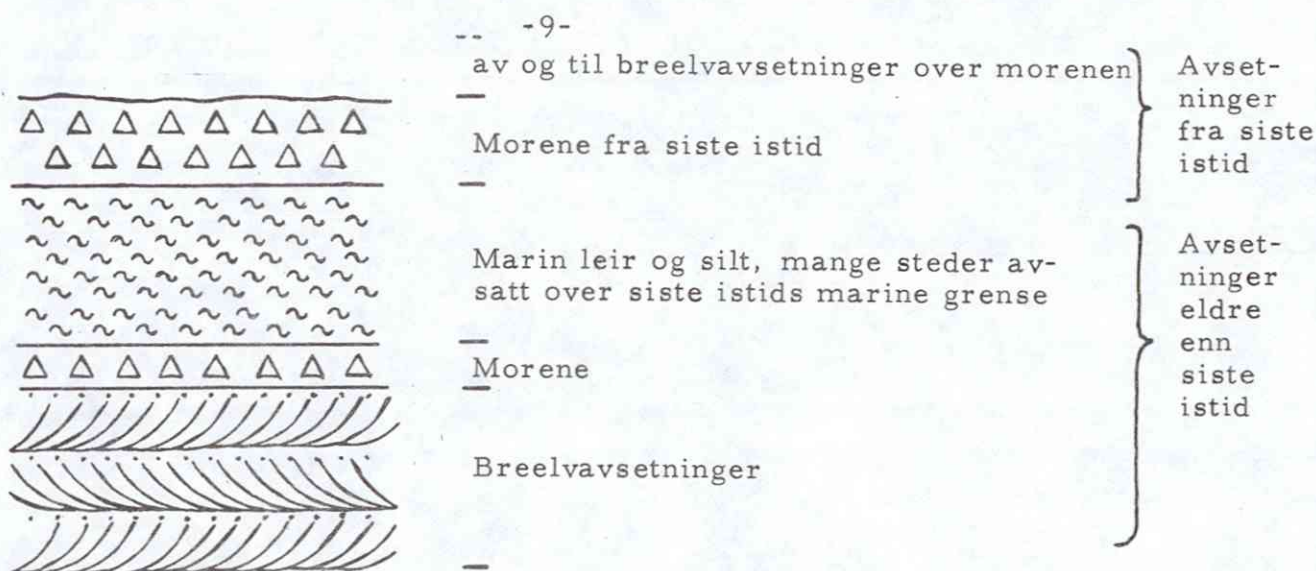

Fig. 3. Skjematisk løsmasseprofil fra Jæren etter R. Selmer-Olsen (1976).

Utenom de omtalte områdene er det lite løsmasser å finne. Spesielt lite løsmasser har en i de ytre deler av Ryfylke og i området syd og øst for Egersund.

IV. REGISTER FOR MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

Registeret er presentert i tabell 1 og på tegning 1673-01. Det er viktig å presisere at tabell 1 er et selektivt utvalg av parametre som kan tenkes å inngå i et komplett register, og at det var disse parametre som i denne omgang var gjenstand for oppmerksomhet.

En vil i det etterfølgende kommentere de registrerte parametrene som er presentert i tabell 1. Det blir gitt en kolonnevis forklaring av den systematiseringen og nomenklatur som er anvendt.

Beliggenhet (og nummerering)

Beliggenheten er angitt ut fra topografiske kart i målestokk 1:50 000 med kartnr. og UTM koordinater (senterkoordinater). Stedsnavn for uttakene

er angitt av inventørene. Uttaksstedene er nummerert fortløpende innen hver kommune uavhengig om taket skal settes i drift, er i drift, fortiden ute av drift, er utdrevet eller nedlagt. For å gjøre nummereringen entydig har man kombinert denne lokale nummereringen med kommunenummeret. F.eks. vil uttak nr. 2 i Forsand kommune kunne benevnes 1129-2.

Forekomststype (avsetningstype)

De registrerte sand- og grusforekomstene i Rogaland er gruppert i 5 typer etter dannelsen. Forekomststypen ble vurdert av inventørene under feltbefaringen.

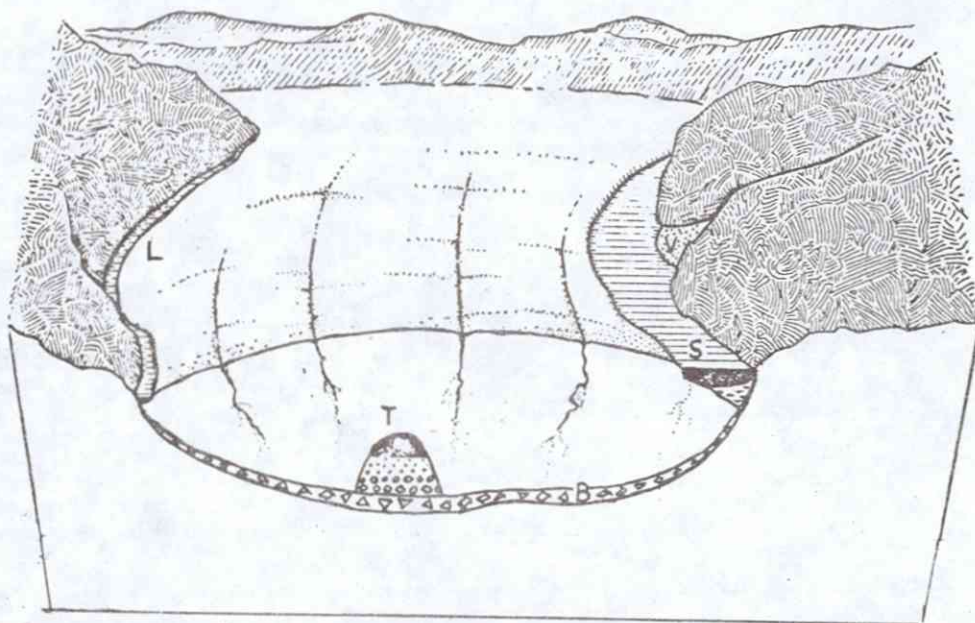
I det følgende vil man beskrive generelle trekk ved de enkelte forekomsttypene.

Moreneavsetninger (morenemateriale) er avsatt direkte av isbreer. De danner et mer eller mindre sammenhengende dekke over berggrunnen. Andre løsmassetyper (avsetningstyper) ligger gjerne på et underlag av morenemateriale slik som vist i fig. 4. Materialet består som regel av alle kornstørrelser fra blokk til leir, men mengden av ulike kornstørrelser kan variere. Bergartsfragmenter i avsetningene er gjerne relativt skarpkantet. På og nær overflaten er som regel blokk og steinnholdet høyere enn mot dypet. Det kan skilles mellom ulike typer moreneavsetninger alt etter form og beliggenhet. Rygg og haugformete moreneavsetninger hvor materialet gjerne er løst pakket og mindre finstoffholdig enn ellers. Denne undertypen finnes hovedsakelig i den sydligste del av fylket, spesielt på Jæren.

Støt- og lesidemorene er betegnelser på moreneavsetninger på støt og lesiden av oppstikkende fjell med bratte skråninger regnet i forhold til isbevegelsesretningen. Lesidemorenene er ofte løst pakket og består av lagdelt sand og grus. Lesidemorenene er lokalt en sand- og grusressurs, men støtsidematerialet som regel er hardt pakket og egner seg best som tetningsmasser i fyllingsdammer. I Bjerkreim og Sandnes er lesidemorener i en viss grad utnyttet som sand- og grusressurs.

Fig.4

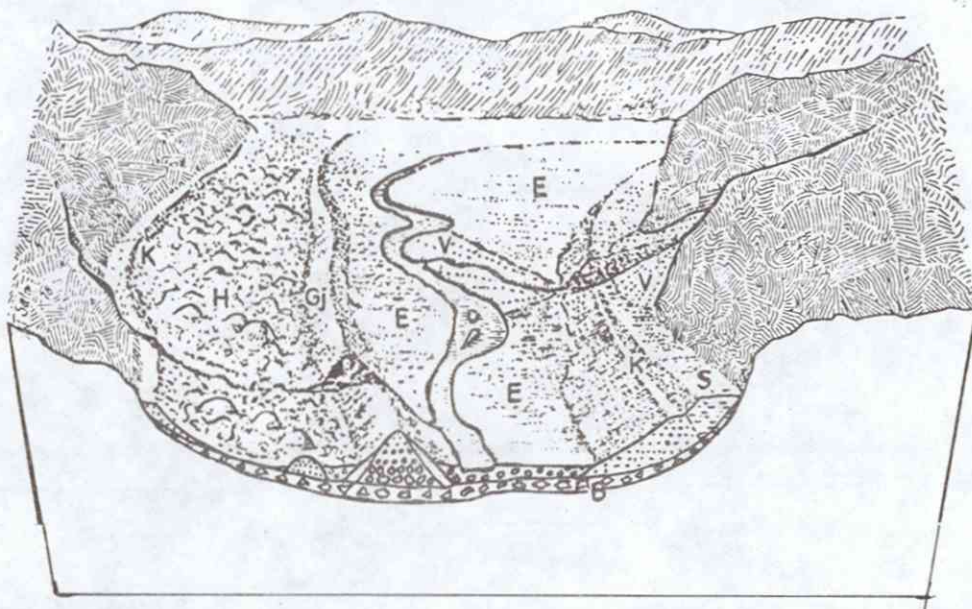
Avsetninger i en dal som har vært fylt av død is

Dalen er ennå fylt med død is.

S: liten randsjø. V: sidebekk bygger opp en grusvifte i denne.

L: breelv langs iskanten. T: tunnell under isen, hvor en subglasial breelv avsetter grus. B: bunnmorene.

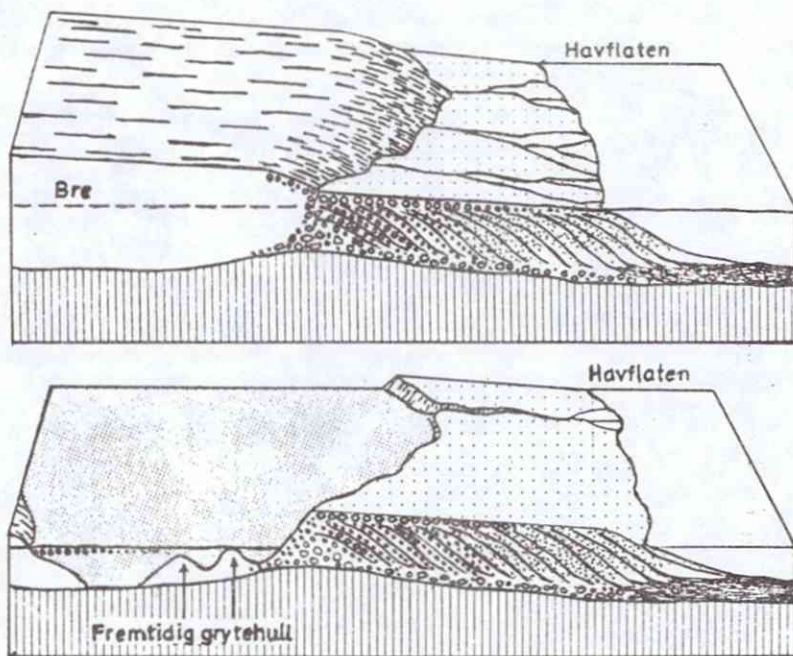
Isen er borte.

S: bresjøavsetning. K: kame terrasser. H: hauger, dødisterreng.

Gj: gjeitrygg (esker). V: grusvifter. E: elveslette. B: bunnmorene.

Figurer etter Per Holmsen (Grunnlag i kvartærgeologi, NGU nr. 347)

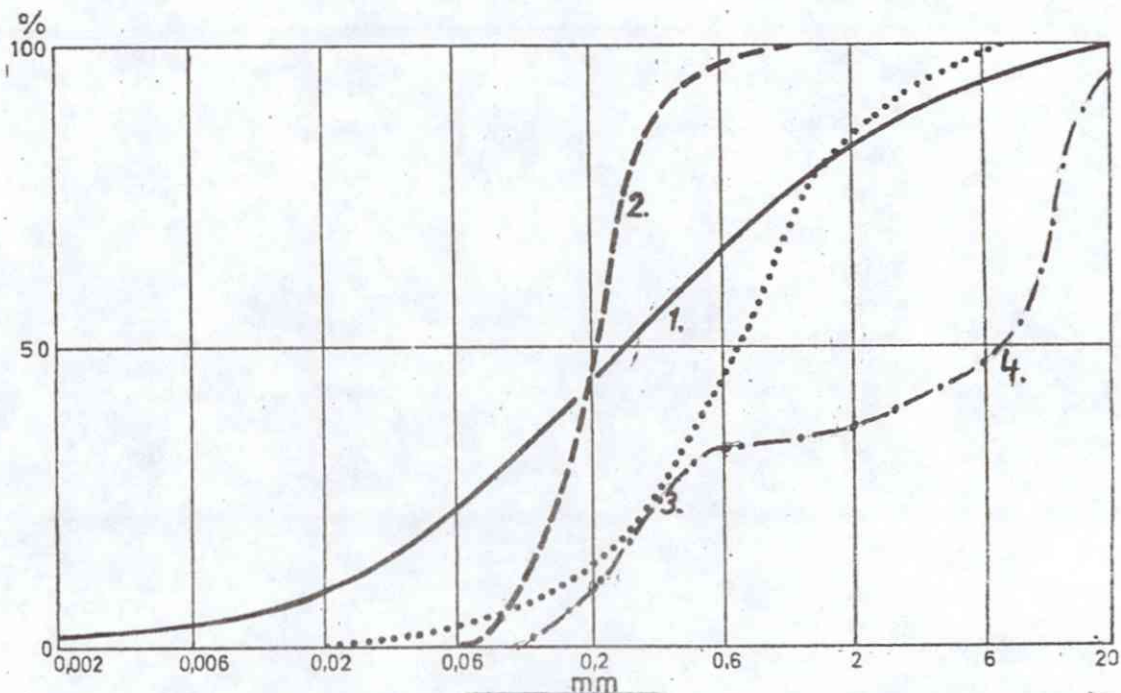
Fig.5

Dannelse av frontdelta(breelvterrasse)

Figur etter O Holtedahl (1953)

Fig.6 Grafisk fremstilling av kornfordeling.

1. Usortert materiale, bunnmorene. 2. Godt sortert sand (dynesand)

3. Breelvsand. 4. Strandavsetning (strandvoll, typisk bimodal)

Figur etter P Holmsen ("Grunnlag i kvartærgeologi", NGU 347)

og R Selmer-Olsen ("Ingeniørgeologi, del 2, de løse jordlag." Tapir NTH.)

Breelvavsetninger er løsmasser avsatt av smeltevann fra isbreer. De kjennetegnes ved at materialet er lagdelt og sortert etter kornstørrelser. Sand og grus er oftest de dominerende kornstørrelser. Stein- og grusfraksjonen er som regel rundet.

Breelvdelta ble dannet der breelver munnet ut i relativt rolig vann. Avsetningen bygges opp og utover i sedimentasjonsbassenget ved en suksessiv pålagring av materiale i marebakken og på bassengbunnen. Prinsippet for dannelsen av et breelvdelta er vist på fig. 5. De groveste partiklene blir avsatt i marebakken, mens finstoffet blir bunnfelt på dypere vann. Disse skrålagene er meget typiske for breelvdelta. Over vannivået og skarp adskilt fra skrålagene dannes en vifte etter hvert som sedimentasjonsbassenget blir fylt. Viften består som regel av grovt blokk- og steinrikt materiale med svært vekslende, men nær horisontal lagdeling. De marine breelvdelta finnes i dag som store såkalte breelvterrasser høyt over havnivået p. g. a. landhevingen etter istiden. Toppflaten korresponderer ofte med marin grense på stedet. Breelvterrassene er de viktigste sand- og grusressursene i Rogaland som ellers i landet. Spesielt mektige er disse avsetningene i fjordbunnen i den nordlige delen av Rogaland.

Sandur er betegnelsen på en breelvavsetning avsatt på land foran en isbre. Den mangler de skråstilte lag som kjennetegner breelvterrassen. Den er i prinsippet lik grusviften som danner toppflaten på breelvterrassene. Materialet består som regel av sand og grus med varierende innhold av blokk og stein.

Rygg-og haugformet breelvavsetninger ble som regel dannet på slutten av siste istid da isen trakk seg tilbake og smeltet kraftig ned, såkalt død is. Geitrygger eller eskere dannes der breelver avsetter sand og grus i tunneller under isen. Hauger eller såkalte kames dannes der breelvene fylte hulrom i isen med materiale. Prinsippet for slike dannelser er vist i fig. 4. Typisk for slike avsetninger er formen og beliggenheten i dalbunnen. Materialet i avsetningene kan variere mye fra fin sand til blokk i en og samme avsetning alt etter breelvenes varierende vannføring.

På Jæren er slike avsetninger utnyttet som sand- og grusressurser.

Elve- og bekkeavsetninger er dannet etter istiden ved at rennende vann har gravd, transportert og avsatt materiale.

Elvedelta får man utbygd der elver munner ut i rolig vann, helt analogt til mekanismen forklart for breelvdelta. Har elven stor materialtilgang kan elvedelta være betydelige sand- og grusressurser. Materialet i disse avsetningene er som regel bedre sortert enn breelvavsetningene. Også elvedelta vil p.g.a. landhevinger bli hevet over havets nivå. Slike hevede delta kalles ofte for elveterrasser og de kan finnes på alle nivå under marin grense (M.G.) avhengig av lokale forhold og den relative landhevningshastigheten. Flere steder er disse elveterrassene og elvedeltaene betydelige sand- og grusressurser, selv om uttak stedvis må foregå under vann (skjerping og graving). I fylket er det bare i indre strøk rundt Boknfjorden man har utnyttet elveterrasser, f. eks. i Årdal.

Grusvifter (gruskjegler) dannes der vassdrag munner ut i flatt terreng. Deres ytre form er meget karakteristisk. Materialet kan variere mye fra litt om-lagret morenemateriale avsatt under flomskred til sortert sand og grus. Grusvifter kan enkelte steder være nyttbare sand- og grusressurser og er da som regel egnet som fyllmasse. I mange vifter kan organisk materiale ha forurenset avsetningen slik at humusinnholdet kan være for høyt. Denne forekomsttypen har mange steder blitt utnyttet som sand- og grusressurs, f. eks. i Dirdal (uttak 1122-12).

Bresjø/innsjøavsetninger er løsmasser avsatt ved relativt rolige strømførhold i bredemte sjøer og innsjøer. De kjennetegnes ved horisontal lagdeling og består hovedsakelig av fin sand og silt. Disse avsetningene er i få tilfeller egnet til utnyttelse.

Strandavsetninger er grusig-sandig materiale som er utvasket ved bølgeaktivitet i strandsonen. De ligger ofte som et dekke over andre løsmasser eller fjell.

Arealdisponering i uttaksområdet

Her har en gitt en grov visuell vurdering av nåværende arealdisponering ved uttaksstedet. Det er gjort oppmerksom på bebyggelse, dyrka mark, utmark osv.

Beskrivelse av typisk løsmasseprofil

Stratigrafien eller lagrekkefølgen i typiske løsmasseprofil er beskrevet. En har visuelt forsøkt å dele inn profilet i en eller flere enheter etter sammen-setning og oppbygning. I tabellteksten er enhetene adskilt med en kraftig skråstrek, og beskrivelsen av enheten(e) innledes med en mektighetsangivelse i meter. Hele profilet eller snittet ble høydebestemt ved hjelp av målebånd og vinkelmålinger med en nøyaktighet fra omlag 1-2 m.

Kornfordelingen ble visuelt bedømt i felt supplert med prøvetaking (se vedlegg om kornfordelingsanalysene). Kornstørrelsene er gruppert i følgende fraksjoner etter vanlig praksis ved NGU (forkortelsene er brukt i tabell 1).

Blokk (bl)	større enn 56 mm
Stein	64-256 mm
Grus (g)	2-64 mm
Sand (s)	0,063-2 mm
Silt (si)	0,002-0,063 mm
Leir (l)	mindre enn 0,002 mm

Blokkinnholdet ble prosentvis anslått.

Sorteringsgraden er angitt i mange tilfeller, og den er et mål for spredning av kornstørrelser omkring den midlere. Eksemplene i fig. 6 viser både godt sortert og usortert materiale.

Indre struktur er de lett synbare strukturelementer med lagdeling som den viktigste strukturtype i kvartære avsetninger. Man har ofte både horisontale lag og skrålag i ett og samme snitt. I mange elve- og breelvforekomster er skråsjiktet sand og grus skarpt adskilt (diskordans) fra en grov overliggende vifte (topset lag) med vekslende og mindre tydelig lagdeling slik fig. 5 viser. Et typisk strukturelement i sandurer og enkelte vifter er krysssjiktning, se fig. 7.

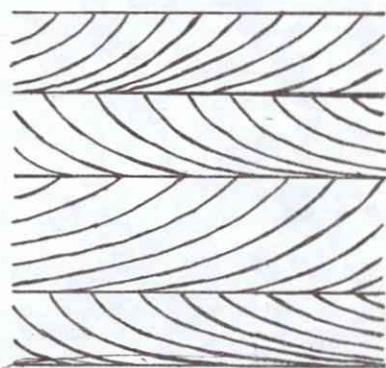

Fig. 7. Vertikal snitt
som krysssjiktning.
Etter R. Selmer-
Olsen (1976).

I enkelte tilfeller kan lagdelingen være forstyrret av forkastninger, utrasninger eller erosjon i tilknytning til dannelsen. I finsand og siltsavsetninger kan en ha bølgeslagsmerker som viser at avsetningen skjedde i strandsonen. Flate og stenglige korn har ofte en foretrukken akseorientering som har sammenheng med avsetningsmiljøet.

Anvendelse

Her angis kun den nåværende anvendelsen.

Produksjonsdata

De angitte tall for produksjonsdata må tas rent orienterende. Antatte reserver er delvis basert på muntlige opplysninger fra produsentene og et "røft" estimat

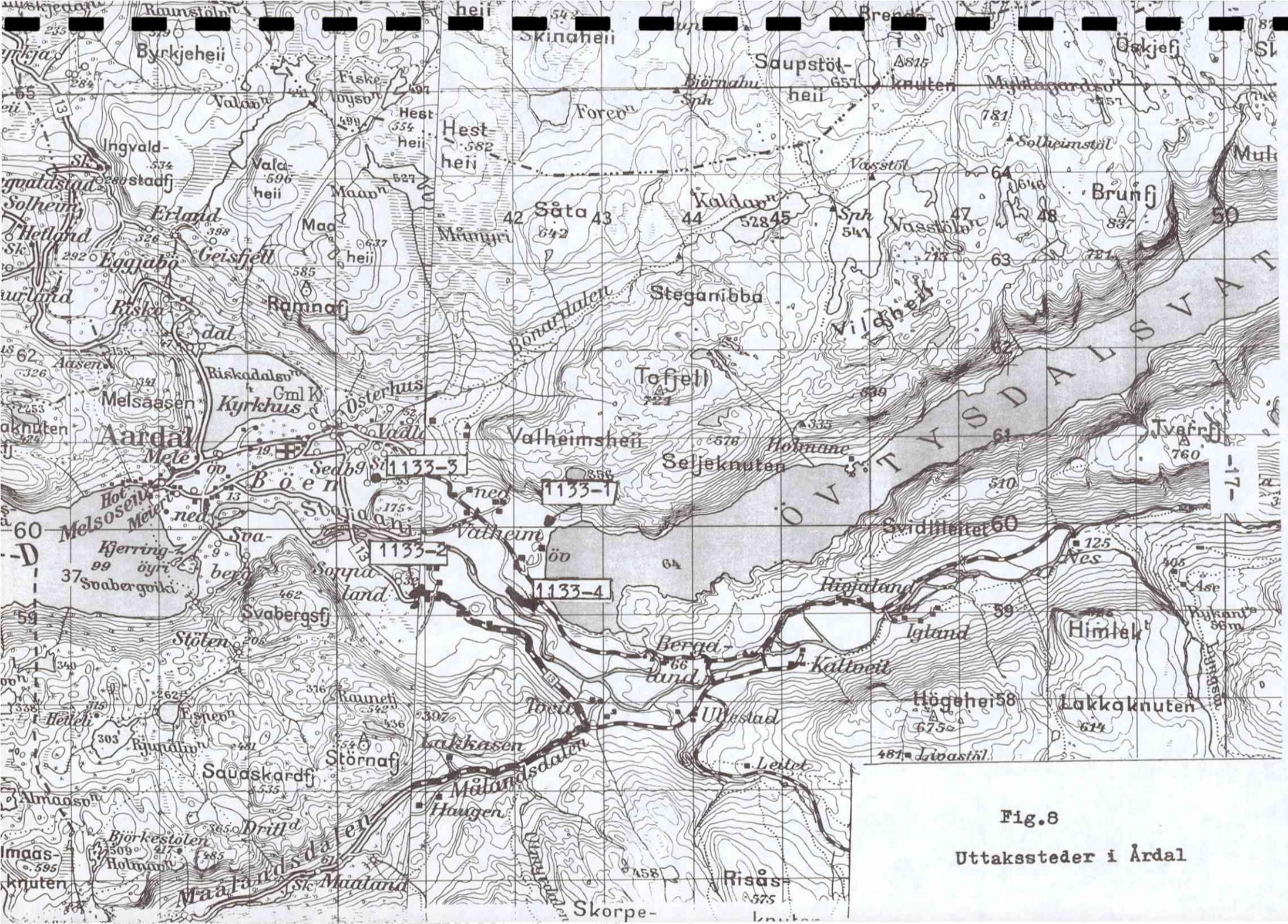

Fig.8

Uttakssteder i Årdal

under befaringen. Opplysninger fra produsentene begrenser seg som regel til de reserver en har i tilknytning til de ervervede uttaksrettighetene. Erfaringsmessig er slike tall for reservene meget usikre. Generelt kan en si at de tall som er oppgitt angir de masser naturlig å ta ut rundt de eksisterende massetak.

V. KOMMENTARER TIL REGISTERET

1. Kommuner med store sand, grus og pukkuttak

Hjelmeland kommune har klart fylkets tredje største uttak av sand-grus. Samlede uttak er stipulert til 0,5-0,6 mill. m³, hvor Årdalsområdet står for ca. 67%.

I Årdal drives det intensivt på 3 steder i elve- og breelvterrassene vest for Tysdalsvann, vist på fig. 8. Reservene i området betraktes av grusdriverne som meget store.

I den nordlige del av kommunen har A. Rake i sin hovedfagsoppgave stipulert sand-grusreservene til 75 mill. m³. Grovt sett fordeles reservene med 20 mill. m³ på hver av de tre områder: Fister-Hetlandsbygd, Vormdalen og Utladal-Vadla. Det ble også konkludert med at kvaliteten av reservene er god. Eksporten skjer til Stavangerområdet, til Saudaområdet, til Haugesundshalvøya og til Bergensområdet.

Forsand kommune. De årlige uttak i kommunen antas å ligge på omtrent 0,7 mill. m³. Det drives intensivt i 4 uttak innen de store breelvterrassene i Espedalen og dalområder fra Haukelivann til Forsand sentrum. Konsulentfirmaet Andersen og Skånes A/S stipulerte de uttagbare reservene til ca. 48 mill. m³, hvor en helhetsvurdering av alternativ utnyttelse av de aktuelle

reserveareal er foretatt. Eksporten går til Stavanger-Haugesundområdet og tildels Hordaland.

Gjesdal kommune har et årlig uttak på omlag 600-700 000 m³. Det største uttak ligger i Frafjord-Dirdalsområdet og Oltedal-Oltesvikområdet. Man eksporterer både til Stavanger-Sandnesområdet og Haugesundshalvøya. I Dirdal har man pukket både tunnellstein og naturstein som er anvendt til overdekning av rørledninger i Nordsjøen.

Klepp kommune har et årlig uttak på ca. 180 000 m³. De største uttakene skjer i breelvavsetningene langs Figgjo-elva. Vest på Jæren har man et par uttak i strandvoller. Leveransene går til Sandnes-Stavanger-området og til forskjellige lokale betongvarefabrikker.

Time kommune har tre større uttak av sand-grus på tilsammen ca. 120 000 m³. To uttak ligger i breelvavsetninger på selve Jæren (1121-1 og 1121-2) og ett uttak i Mellomstrandområdet (uttak 1121-4), også i breelvavsetninger.

2. Sammenheng mellom forekomsttype og uttak

Materiale fra breelvavsetninger utgjør ca. 64% av de totale uttak regnet i m³. I fylket ble det registrert 37 uttak i drift, mens man i alt har registrert 67 uttak innen denne type forekomst. Uttakene er både enkeltvis og totalt størst innen de marine breelvavsetninger i fjordbunnene øst og nordøst for Stavanger. På Jæren har man tildels store uttak av sand-grus fra breelvavsetninger både over og under de 30-40 000 år gamle Jærenleirene. Over leirene skjer som regel uttakene i esker-systemene fra siste istid.

Morenemateriale utgjør omlag 7% av totalt uttatt materiale. Slike uttak skjer i stort omfang i Sandnes og Bjerkreim slik tabell 2 viser. Mange av de såkalte lesidemorenene i disse områdene bærer preg av vannbehandlingen og er ofte grusige. Felles for disse kommunene er de begrensede breelvavsetningene

som gjør moreneavsetningene aktuelle som sand- og grusreserver.

Elve- og bekkeavsetninger er lite utnyttet for sand-grusuttak unntatt i Hjelme-land kommune, nærmere bestemt Årdal og Tøtlandsvik. Her drives til gjengjeld intensivt slik at denne type uttak likevel når opp i ca. 10% av det totale uttak i fylket.

Strandavsetninger er kun aktuelle ressurser på de vestlige deler av Jæren hvor en forekomst utnyttes i noe større sammenheng i dag. I tilknytning til disse uttak har eller kan man få tildels store konflikter med arealdisponeringen. Både landskapsvern, friluftsområder, kulturvern, jordbruksformål står ofte i sterk konflikt til komersiell sand/grusutnyttelse.

Bresjø/innsjøavsetninger har rent sporadisk vært benyttet som sandressurs og da ofte som fyller i mer grovkornig breelvmateriale. Slike avsetninger er bare funnet i de sydøstlige deler av fylket.

Undersjøiske forekomster er lite utnyttet i dag og er ikke vurdert i denne sammenheng. I en rapport fra NGU (1335/1) pekte man på egnede forekomster hvor man allerede hadde foretatt prøvedrift. Både utenfor Jæren og i enkelte fjordbotner i Ryfylke finnes aktuelle forekomster.

3. Kvaliteten av sand-grusressursene

Fallprøveresultatene (bilag 3) viser at løsmassene mekanisk sett er gode til meget gode.

I fraksjonen 8-11 mm med henholdsvis 50% naturlig og 50% knust materiale, faller gjennomshittet av de to parallellene i klasse 2 med unntak av 4 prøver. Av disse prøvene inneholder 2 mer enn 20% glimmerskifer og fyllitt (bilag 4), mens alle 4 inneholder mer enn 4% forvitret og mekanisk svakt materiale. (fyllitt og glimmerskifer). I alt er det plottet 65 prøver.

Kornfordelingsanalysene (bilagene 5, 6 og 7) er sammenstilt for de 3 viktigste avsetningstypene. Kurvene viser i hvert tilfelle gjennomsnittlig kornfordeling og spredningsintervall for 66 og 95% av alle analysene.

Bergartstellingene (bilag 4) er foretatt i fraksjonen 11-16 mm. I hvert enkelt tilfelle er det talt omlag 100 gruspartikler. Resultatene er plottet i et diagram med vekt på de tre komponentene gneis + granitt, amfibolitt + gabbro samt kvarts + kvartsitt. Diagrammet er forminsket slik at kun gneis og granitt-hjørnet har 100%, mens de to andre komponentene har kun 20% som maksimal verdi. Dette er gjort for å få en bedre oppløsning av plottpunktene. Prøver som har flere bergartskomponenter enn nevnt er plottet i diagrammet på grunnlag av fordelingen mellom de tre utvalgte komponentene. Innholdet av fyllitt, glimmerskifer og forvitret (mekanisk svakt) materiale er fremstilt for seg, da dette har klar sammenheng med den mekaniske styrken som vist i bilag 3 og 4.

Bergartstellingene viser at over 80% av prøvene inneholder mer enn 90% gneis og granitt. Dette gjenspeiles i de gode sprøhet- og flisighetstall som oppnås. I nordlige deler av Ryfylket inneholder en del prøver over 20% glimmerskifer og fyllitt, og alle disse prøvene plotter i klasse 3 eller dårligere.

V. SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER

Etter kontakt med kommunene ble det sommeren 1978 registrert 97 uttak av sand og grus. Bare 50 av uttakene var i regelmessig drift (tabell 1 og 2). Det ble registrert 4 pukkverk med eget fastfjellsuttak. De årlige uttak av sand og grus er stipulert til 2,7 mill. m³, mens pukkproduksjonen fra fast fjell ligger på ca. 0,6 mill. m³.

Kvaliteten av de uttatte sand-grusmaterialene er med få unntak av god til meget god kvalitet.

Ca. 73% av de totale uttak av sand og grus skjer i kystnære forekomster i Hjelmeland, Forsand og Gjesdal kommuner. Eksport til andre deler av fylket og ut av fylket skjer med båt.

Innen fylket har Vegvesenet oppgitt et forbruk på ca. 0,3 mill. m³ sand, grus og pukk, mens betongindustriens forbruk anslås til ca. 0,6 mill. m³. Kommunene oppgav et svært varierende forbruk, men man kan anta et totalt forbruk på ca. 0,3 mill. m³. Disse opplysninger og prognoser gir en rest på 2,1 mill. m³ av sand, grus og pukk når alle de før nevnte konsumenter er tatt med.

Det udokumenterte forbruket er masser som går til private enkeltkonsumenter og entreprenører samt eksport ut av fylket. Det antas at omlag halvparten av det materiale som produseres i Rogaland blir anvendt innen fylket.

Av fylkets 36 kommuner har 12 antatt at de har overskudd av masser, 3 tilstrekkelig og 11 underskudd.

Tabell 3 viser antall forekomster og uttaket innenfor de ulike forekomsttypene i 1978.

Avsetningstype	Antall registrerte forekomster med uttak	Antall uttak i drift	Uttatt mengde	
			1000 m ³	%
Breelvavsetning	67	37	2098	63,9
Elveavsetning	7	2	300	9,1
Moreneavsetning	20	10	232	7,1
Strandavsetning	2	1	20	0,6
Bresjøavsetning	1	0	0	
Sum løsmasser	97	50	2650	80,7
Pukk		4	635	19,3

- Tabell 3. Antall forekomster og uttak i Rogaland 1978.

Trondheim, 14.12.79

John Anders Stokke

John Anders Stokke
vit. ass.

LITTERATUR SOM OMHANDLER DE GEOLOGISKE FORHOLD I ROGALAND

Berggrunn :

- Holtedahl, O. 1960 : Geology of Norway. NGU 208.
Muller & Wurm, 1970 : Die Gesteine der halbinsel Strand. NGU 267.
H. Kaldhol, 1903 : Suldalsfjellene. NGU 36.
H. Kaldhol, 1910 : Fjeldbygningen, Ryfylkes nordlige del. NGU 49.
Kolderup, C.F. 1914 : Egersund. NGU 71.
Kildal, E.S. 1973 : Meta-andesites, Suldal area. NGU 288.
Michot, P. 1960 : NGU guide, 212 g.
Naterstad, I. et al. 1973 : Caledonian nappe Front, Haukelisæter-Røldal.
NGU 292.
Reusch, H. 1913 : Søndhordland og Ryfylke. NGU 64.

Kvartær :

Kvartærgeologisk litteratur spesielt anvendt i denne rapport :

- Andersen, B.G. 1954 : Randmorener i Sørvest-Norge, bind XIV, NGT 14-15.
Holmsen, P. 1979 : Grunnlag i kvartærgeologi. NGU 347.
Holtedahl, O. 1960 : Geology of Norway. NGU 208.
Kontaktutvalget for vassdragsregulering, 1972 : Fylkeskompendium for Rogaland. Om naturvitenskapelige interesser knyttet til uregulerte og "ubetydelig" regulerte vassdrag".
Selmer-Olsen, 1977 : Ingeniørgeologi, del 2, de løse jordlag. NTH Tapir.

Kvartærgeologisk litteratur ellers

- Ahlmann, H. Wilson 1919 : Geomorfological studies in Norway. Geogr. Ann. 1.
Andersen, B.G. 1951 : Om isens tilbaketrekning i området mellom Lysefjorden og Jøsenfjorden i Ryfylket. Hovedfagsoppgave. Geografi, Univ. Oslo. Upublisert.
Andersen, B.G. 1960 : Sørlandet i sen- og postglacial tid. NGU 210.

- Andersen, B.G. 1964 : Har Jæren vært dekket av en Skagerak-bre ?
Er "Skagerak-morenen" en marin leire ? NGU 228.
- Andersen, B.G. 1965 : The Quaternary of Norway. The Quaternary 1, i
Rankama, K. (red.) : The geologic system. New York.
- Anundsen, K. 1968 : Litt om israndtrinn i Sørvest-Norge. Geol. Fören.
Stockh. Forh. 90.
- Anundsen, K. 1972 : Glacial chronology in parts of southwestern Norway.
NGU 280.
- Anundsen, K. 1977 : Radiocarbon dating and glacial striae from the inner
part of Boknfjord area, South Norway. N.geogr.tidsskr. 31.
- Anundsen, K. 1978 : Marine transgression in Younger Dryas in Norway
Boreas vol. 7, no 1.
- Anderson og Skjånes A/S, 1975 : Sand- og grusressurser Forsand kommune.
- Bergersen, O.F. & Follestad, B.A. 1971 : Evidence of Fossil Ice Wedges
in Early Weichselian Deposits at Foss-Eikjeland, Jæren, South West
Norway. N.Geogr. Tidsskr. 25.
- Brøgger, W.C. 1900-1901 : Om de senglaciale nivåforandringer i Kristiania-
feltet. NGU 31.
- Dal, A. 1908 : Isbevegelsen og den Norske rende. Naturen 1908.
- Danielsen, D. 1910 : Bidrag til Sørlandets Kvartærgeologi. NGU 55.
- Danielsen, D. 1912 : Kvartærgeologiske streiftog paa Sørlandet.
- Danielsen, S.W. 1974 : Undersøkelse av sandforekomster i Tøtlandsvik.
Rapport nr. 2 Noteby.
- Danielsen, S.W. 1976 : Undersøkelse av sand-grusforekomst ved Kleivaland
i Hjelmeland kommune, Rogaland. Norsk teknisk byggekontroll.
Noteby A/S.
- Feyling-Hansen, R.W. 1944 : I breens fotspor. Stav.Turistf. Årb.
- Feyling-Hansen, R.W. 1945 : Innledende studier og bemerkninger vedrørende
tekto-morfologi og glacial-morfologi samt isavsmeltingens avleiringer
i området mellom Lysefjord og Høgsfjord, Frafjord i Ryfylke. Hoved-
fagsoppgave. Geografi. Univ. i Oslo. Upublisert.
- Feyling-Hansen, R.W. 1956 : Daltrinnfenomenet. N.Geogr.Tidsskr. 15.
- Feyling-Hansen, R.W. 1964 : Skagerakmorenen på Jæren. N.Geogr.Tidsskr. 19.

- Frog, A.M. 1963 : Hetlandsvannet og andre innsjøer i Ryfylke. En limnologisk oppgave. Hovedfagsoppgave. Geografi. Univ. i Oslo. Upublisert.
- Fægri, K. 1935 : Quartärgeologische Untersuchungen im Westlichen Norwegen 1. Über zwei präboreale Klimaschwankungen im südwestlichen Teil. Bergen. Mus. Årb. Naturvit. R. 8.
- Fægri, K. 1939 : Features on the Late-glacial development of northern Jæren and the adjacent highlands. N. Geogr. Tidsskr. 7.
- Fægri, K. 1940 : Quartärgeologische Untersuchungen im Westlichen Norwegen. Teil II. Zur spätquartären Geschichte Jærens. Bergen. Mus. Årb. 1939-40. Naturvit. R. 7.
- Gjessing, J. 1966 : Some Effects of Ice Erosion on the Development of Norwegian Valleys and Fjords. N. Geogr. Tidsskr. 20.
- Gjessing, J. 1967 : Norway's Paleic Surface. N. Geogr. Tidsskr. 21.
- Grimnes, A. 1910 : Jæderens jordbunn. NGU 52.
- Heundal, K. 1949 : Noen Kvartærgeologiske undersøkelser i Sprangereid og Audndal. Hovedfagsoppgave 1949.
- Helseldal, A. 1953 : Noen kvartærgeologiske undersøkelser i Lyngdal og omegn. Hovedfagsoppgave 1953.
- Helland, A. 1885 : Om Jæderens løse avleiringer. Naturh. Forening. Kra. Medd.
- Helland, A. 1893 : Jordbunden i Norge. Kristiania.
- Hellvik, T. 1953 : Kvartærgeologiske undersøkelser i Bjerkreims hoveddel og sidedalen Fjordungen (Tengesdal-Marren). Hovedfagsoppgave. Geografi. Univ. Oslo. Upublisert.
- Helvig, H.M. 1963 : En limnologisk undersøkelse av Bjårvatnet. Hovedfagsoppgave. Geografi. Univ. Oslo. Upublisert.
- Holmboe, J. 1901 : Om den postglaciale sækning af Norges sydvestlige kyst. Nytt Mag. Naturvit. 39.
- Holmsen, G. 1924 : Hvordan Norges jord blev til. NGU 123.
- Holmsen, G. 1945 : Gloppura i Burkjedal. Naturen.
- Holtedah, O. 1935 : Den norske landmasses begrensning mot havet. N. Geogr. Tidsskr. 5.
- Holtedah, O. 1960 : Geology of Norway. NGU 208.

- Hovedstyret NVE, 1971 : Innstilling om vassdrag som bør unntas fra Kraftutbygging, Oslo.
- Horn, G. & Isachsen, F. 1943 : Et kullfund i Skagerak-morenen på Jæren. Norsk geol. Tidsskr. 22.
- Isachsen, F. 1940 : Bidrag til Skudnes sedimentenes geologi. NGU 155.
- Isachsen, F. 1954 : Skagerak-morenen. N. Vidensk.-Akad. Oslo.
- Kallevik, N. 1947 : Strandlinjeundersøkelser på sydsiden av Haugesundshalvøya. Hovedfagsoppgave i geografi 1947 II.
- Keilhau, B.M. 1838 : Undersøgelser om hvorvidt i Norge saaledes som i Svergie, findes Tegn til en Fremstigning af Landjorden. Nytt Mag. Naturvit. 1.
- Klemsdal, T. 1969 : Eolian forms in parts of Norway. N. Geogr. Tidsskr. 23.
- Klemsdal, T. 1969 : A Lista-stage moraine on Jæren. N. Geogr. Tidsskr. 23.
- Kloster, K. & Sellevold, A.M. 1965 : Refraksjonsseismiske undersøkelser på Jæren. Bergen Univ. Jordskjelvstasj.
- Lund, F. 1951 : Kvartærgeologiske undersøkelser i Hjelmeland, Ryfylke. Hovedfagsoppg. geografi. Univ. i Oslo. Upublisert.
- Mangerud, J. 1970 : Late Weichselian Vegetation and Ice-Front Oscillations in the Bergen district western Norway. N. Geogr. Tidsskr. 24.
- Milthers, V. 1911 : Preliminary Report on Boulders of Swedish and Baltic rocks in the Southwest of Norway. Dansk Geol. Forening. Medd. 3.
- Milthers, V. 1913 : Ledeblokke i de Skandinaviske nedisningers sydvestlige Grænseegne. Dansk Geol. Forening. Medd. 4.
- NOU, 1976 15 : Verneplan for vassdrag.
- NGU-rapport 1335/1 : Sand og grus i kyst-Norge.
- Nansen, F. 1921 : The Strandflat and isostasy. Vidensk.-Selsk. Kra. Skr. Mat.-Naturvit. Kl. 11.
- Nydal, R., Løvseth, K. & Syrstad, O. 1970 : Trondheim natural radiocarbon measurements 5. Radiocarbon 12.
- Pallesen, P.F. 1970 : Fluvialgeomorfologiske studier i Dirdalselva, Rogaland. Hovedfagsoppg. geografi. Univ. Oslo. Upublisert.

- Rake, A. 1976 : Sand- og grusressurser i Hjelmeland kommune, Rogaland.
Hovedfagsoppgave NTH 1976. Upubl.
- Regionplankontoret for Jæren 1975 : Verneverdige områder i Dalarne.
- Regionplankontoret for Jæren 1977 : Verneverdige områder i Jæren regionen.
- Regionplankontoret for Jæren 1977 : Verneverdige områder i Nord-Rogaland.
- Reusch, H. 1888 : Fjeldgrunden og jorsarter ved Stavanger. Naturen 12.
- Reusch, H. 1889 : Rullestensaaser paa Jæderen. Naturen 13.
- Reusch, H. 1890 : Om fjeldgrunden og afleiringerne fra istiden i omegnen af Stavanger. Nytt Mag. Naturvit. 31.
- Reusch, H. 1895 : Hvorledes er Jæderen bleven til ? Naturen 19.
- Reusch, H. 1903 : Udvinding af kilelgur ved Stavanger. Naturen 27.
- Reusch, H. 1907 : Hvor meget har Jæderen efter istiden været nedsenket under havet. N. Geol. Tidsskr. 1.
- Stang-Olsen, G. 1947 : Undersøkelse og kartlegging av elveterrasser i Årdal i Ryfylke. Hovedfagsoppgave 1947 II.
- Stueland, E. 1948 : Terrasseundersøkelser langs Lysefjorden og nordover til Jørpeland. Strandlinjer. Bredemt sjø og ås på Aukland og Tangen. Hovedfagsoppgave i geografi 1948 .
- Surnevik, P. 1966 : Fosser i Rogaland. Stav. Turistfor. Arb.
- Undås, I. 1948 : Trek fra Utsiras natur og den siste Skagerakbre. Stav. Mus. Arb.
- Undås, I. 1963 : Ra-morenen i Vest-Norge. J. W. Eide, Bergen.
- Wangen, O. F. 1968 : Kvartærgeologiske undersøkelser på Jæren, kartbladene Nærbø og Bjerkreim. Hovedfagsoppg. geologi. Univ. Oslo. Upublisert.
- Østmo, S. R. 1971 : En kvartærgeologisk undersøkelse på Midtre Jæren og fjellområdet østenfor. Hovedfagsoppg. Geologi. Univ. Oslo. Upublisert.
- Øyen, P. A. 1903 : Tapes-niveauet paa Jæderen. Vidensk.-Selsk. Kra. Skr. Mat.-Naturvit. Kl.
- Øyen, P. A. 1906 : Det sydlige Norges "boreale" strandlinje. Vidensk.-Selsk. Kra. Forh.
- Øyen, P. A. 1923 : Om nivåforandringer ved Norges sydvestlige kyst. Naturen 47.

[illegible]

[illegible]

REGISTRERTE MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

TABELL 1.

Kommune Komm.nr.	Beliggenhet Lok.sted- taktype Kartnr.-koord.	Forekomsttype Arealdisponering i uttaksområdet	Beskrivelse av typisk løsmasse- profil	Anvendelse		Produksjonsdata i 1000 m ³				Produ- sent		Prod. utstyr		Ex- port		Prøver						
				Betongformål	Veg																	
					Vegdekke	Veggrus	Fyllmasse	Drift	Ikke drift	Uttatt siste år	Totalt uttatt	Mulige reserver	Privat	Kommune	Vegvesen	Knuser	Sikte app.	Vaske app.	Veg	Båt	Sprøh. og flis. Kornfordeling	Kvalitets kl.
BJERKREIM 1114	5 - Holmen g.t. 1212 II 316013	Morenerygg i ubebygd utmark	20 m grusig morene hardpakket. Endel bl. og ca. 50% St			x		x		40		>100							x		x x	2
	6 - Haugsåsen g.t. 1212 II 283925	Morenerygg topo- grafisk betinget. Ubebygd utmarks- område	20 m grusig morene, hardpakket. Endel bl. og ca. 50% St			x		x		lite											x	2
	7 - Odlandshole g.t. 1212 II 323984	Moreneavsetning noe terrasert Utmarksomr.	9 m grusig steinig morene			x		x		5	10	30	x			x	x		x		x	2
	8 - Lille Svela st 1212 II 288018	Breelvavsetning over bresjøavset- ninger	ca. 3 m grusig S/ fin S og S lagd og godt sortert. Ikke bl.	x				x		20	40		x				x		x		x	
	9 - Vikeså g.t. 1212 II 278010	Morenerygg Rygg er utmarks- område.	10 m sandig morene Endel stor bl. og noe St.			x	x		x	0		15	x						x			
	10-SV Lille Svela g.t. 1212 II 278010	Breelvavsetning under "kappe" av bresjøavsetninger Ubebygd utmark.	5 m siltig fin S med enkelte st/5m lagd. godt sortert S-G med endel St. Noen få bl.				x	x		lite	3		x			x			x			
	11 - Odland s.t. 1212 II 315981	Elveavsetning Dyrka mark	1,5 m steinig grus (topplag)/fin S til- dels siltig lagd.godt sortert. Fall 10°V/GV?				x		x	0	7		x						x			

[illegible]

REGISTRERTE MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

TABELL 1.

Kommune Komm.nr.	Beliggenhet Lok.sted- taktype Kartnr.-koord.	Forekomsttype Arealdisponering i uttaksområdet	Beskrivelse av typisk løsmasse- profil	Anvendelse			Produksjonsdata i 1000 m ³			Produ- sent			Prod. utstyr			Ex- port		Prøver				
				Betongformål	Veg		Fyllmasse	Drift	Ikke drift	Uttatt siste år	Totalt uttatt	Mulige reserver	Privat	Kommune	Vegvesen	Knuser	Sikte app.	Vaske app.	Veg	Båt	Sprøh. og flis. Kornfordeling	Kvalitets kl.
KLEPP 1120	1 - Reve g.t. 1212 IV 985187	Strandavsetning Dyrka mark i omr. Deler av fore- komst er fredet	3 m steinig g, tydelig bimodalt matr.			x		x		lite	40	60			x				x		x x	4
	2 - Erga g.t. 1212 III 015148	Breelvavsetning Hud av morene- matr. Ryggform på dyrka mark	1-2 m grusig morene /horisontalt lagd. sandig steinig g.			x		x		25	175	200	x						x		x x	2
	3 - Rindi g.t. 1212 IV 013263	Ryggformet strandavsetning. Dyrka ubebygd område	3 m steinig g med endel bl, st og bl. fraksjon meget godt rundet. Typisk bi- modal kornfordeling/ Leire			x	x	x		20		> 100	x			x	x		x		x	2
	4 - N Gruda s.t. 1212 IV 058229	Ryggform av an- tatt interstadiale breelvavsetninger	2 m s-g/1 m leire/ 3 m fin lamellert s med veksl. lagdeling og kryssjiktning	x				x		lite	150		x			x					x	
	5 - Laland s.t. 1212 IV 079184	Breelvavsetning trolig esker. Dyrka mark i omr.	Delvis gjengrodd snitt. 1 m steinig G øverst/antagelig S							lite	>150	150			x	x			x		x	
	6 - Vaula g.t. 1212 IV 107228	Breelvavsetning Hud av morene- matr.	(Østmo: Morene m. lagdelt sand og grus under)	x		x	x	x		82	1000	1000	x				x	x	x			2

[illegible]

[illegible]

TABELL 1.

[illegible]

REGISTRERTE MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

TABELL 1.

Kommune Komm.nr.	Beliggenhet Lok.sted- taktype Kartnr.-koord.	Forekomsttype Arealdisponering i uttaksområdet	Beskrivelse av typisk løsmasse- profil	Anvendelse				Produksjonsdata i 1000 m ³				Produ- sent		Prod. utstyr		Ex- port		Prøver					
				Betongformål	Veg Vegdekke Veggrus	Fyllmasse	Drift	Ikke drift	Uttatt siste år	Totalt uttatt	Mulige reserver	Privat	Kommune	Vegvesen	Knuser	Sikte app.	Vaske app.	Veg	Båt	Sprøh. og flis. Kornfordeling	Kvalitets kl.		
GJESDAL 1122 (forts.)	11-Dokkelbekk g.t. 1212 I 393229	Breelvvavsetning trolig som sand- ut avsatt ut dalen (Utmarksomr. delvis kultur- vern)	Ca. 8 m grusig st med en god del bl/ ca. 8 m steinig g. I hele snitt godt sortert og rundet matr. med horison- tal lagdeling.		x			x		19	1000	300			x	x	x		x	x	x	x	2
	12-Frøylands- bekk g.t. 1212 I 383237	Bekkeavsetning i form av vifte ned mot dal- bunnen	14 m blokkig steinig g. Kantet og svært dårlig sortert og humusholdig matr./ elveavsatt S								50		x						x	x	x	x	2
	13-Øyren I g.t. Frafjord 13.2 IV 434257	Breelvvavsetning delvis dekt av morene. Ubebygde utmark. 2 uttak i forekomsten	4-5 m blokkig morene /10 skråsjiktet steinig g med fall ut dalen. Mer s mot bunnen GV nivå i bunn av tak	x		x	x	x		80	150	40	x			x	x			x	x	x	2
	14- Øyren II g.t. Frafjord 1312 IV 436263	Breelvvavsetning dekt av både ur morene. Ut- marksområde.	ca 2-3 m ur og mo- rene/12-13 m skrå- sjiktet s-g, Taket skal avvikles	x		x	x		x	0	75	50	x			x	x			x		x	
	15-Øyren III g.t. Frafjord 13 12 IV 439259	Breelvvavsetning dekt av bekke- viftemateriale. Ubebygde utmark.	3m humusholdig bekkevifte/ 4m skrå- sjiktet noe grusig s med fall ut dalen (15 Endel bl i viftemart.	x		x	x	x		10	20	5	x			x	x			x			

REGISTRERTE MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

TABELL 1.

Kommune Komm.nr.	Beliggenhet Lok.sted- taktype Kartnr.-koord.	Forekomststype Arealdisponering i uttaksområdet	Beskrivelse av typisk løsmasse- profil	Anvendelse			Produksjonsdata i 1000 m ³			Produ- sent			Prod. utstyr			Ex- port		Prøver				
				Betongformål	Veg		Fyllmasse	Drift	Ikke drift	Uttatt siste år	Totalt uttatt	Mulige reserver	Privat	Kommune	Vegvesen	Knuser	Sikte app.	Vaske app.	Veg	Båt	Sprøh. og flis. Kornfordeling	Kvalitets kl.
SANDNES 1102	1-Forus pukk- verk 1212 IV 114323	intet fastfjells- uttak			x	x		x		(60)			x			x	x		x		x	2
	2A-Bjelland I g.t. 1212 I 186340	Moreneavsetning over breelvavs. Dyrka mark i omr.	1 m blokkig morene/ 2 m lagdelt s-g/ 1 m morene hardt pakket/ 0,5 m s-g/ 1 m blokkig sandig morene							6	6	150	x			x	x		x		x x	2
	2B-Bjelland II g.t. 1212 I 186340	Moreneavsetning med hauget form. Dyrka, beite- mark	15 m blokkig hard- pakket morene.							30	30		x						x			
	3- Hogstad st. 1212 I 186329	Breelvavsetning med noe morene på toppen. Dyrka og nedbygd omr.	2 m blokkig morene /8 m kryssjiktet godt sortert s. Tak skal snart avvikles	x				x		lite		lite	x				x		x		x	
	4-Lutsivann pukkverk 1212 IV 176319	Granittisk berg- art. Utmarks- omr.	Granittbruddet ca. . 45 m dypt.	x	x	x		x		100	300		x			x	x	x	x		x	2
	5-Vatnet I g.t. 1212 IV 174256	Breelvavsetning med noe hauget skrå overflate. Dyrka mark i området	8 m skråsjiktet godt sortert s med fall 18° NV, Omlag 5 % st uten bl.	x				x		15	150		x				x		x		x	

[illegible]

REGISTRERTE MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

TABELL 1.

[illegible]

REGISTRERTE MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

TABELL 1.

Kommune Komm.nr.	Beliggenhet Lok.sted- taktype Kartnr.-koord.	Forekomststype Arealdisponering i uttaksområdet	Beskrivelse av typisk løsmasse- profil	Anvendelse			Produksjonsdata i 1000 m ³			Produ- sent			Prod. utstyr		Ex- port		Prøver						
				Betongformål	Vegdekke	Veggrus	Fyllmasse	Drift	Ikke drift	Uttatt siste år	Totalt uttatt	Mulige reserver	Privat	Kommune	Vegvesen	Knuser	Sikte app.	Vaske app.	Veg	Båt	Sprøh. og flis. Kornfordeling	Kvalitets kl.	
HJELMELAND 1133 (forts.)	7-Langmoen st. g.t. 1313 IV 555810	Breelvdelta Ubebygd ut- marksomr.	1-2 m blokkig morene/ 14 m skrå- sjiktet godt sortert g noe grusig uten bl.			x		x		80	80	>1000			x	x	x			x	x	x	2
	8-Kromshagen g.t. 1313 IV 552827	Moreneavset- ning	Nedrast snitt, men hardpakket blokkig siltig morene dominerer. Lite aktuelt tak				x		x	0	0,1										x	x	2
	9 - Vadla g.t. Jøsenfjord 1313 IV 542794	Breelvvavsetning under et tynt lag av morene. Ubebygd dyrka mark.	Ikke snitt		x	x			x	0	0	150			x					x			
SULDAL 1134	1-Håland g.t. Suldal 1313 IV 438835	Elvedelta Utmarksomr.	1 m steinig (topset) /6 m skråsjiktet grusig s, uten st og bl.			x	x	x				20	x						x		x	x	2
	2- Foss g.t. Suldal 1313 IV 512937	Breelvvavsetning antatt lateral- terrasse. Ut- marksomr.	10 m skråsjiktet godt sortert s-g med fall mot NV. Hovedsakl. s mot bunn av tak	x		x			x	lite	3		x						x		x	x	2
	3-Kvæstad g.t. Suldal 1313 IV 516938	Breelvvavsetning muligens sandur Området er dyrka.	5 m skråsjiktet og delvis kryss s-g, svært veksl. lag av s og g, uten bl.	x				x		2	10	100	x				x		x		x	x	2

REGISTRERTE MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

TABELL 1.

Kommune Komm.nr.	Beliggenhet Lok.sted- taktype Kartnr.-koord.	Forekomsttype Arealdisponering i uttaksområdet	Beskrivelse av typisk løsmasse- profil	Anvendelse		Produksjonsdata i 1000 m ³					Produ- sent		Prod. utstyr		Ex- port		Prøver					
				Betongformål	Veg																	
					Vegdekke	Veggrus	Fyllmasse	Drift	Ikke drift	Uttatt siste år	Totalt uttatt	Mulige reserver	Privat	Kommune	Vegvesen	Knuser	Sikte app.	Vaske app.	Veg	Båt	Sprøh. og flis. Kornfordeling	Kvalitets kl.
SULDAL 1134 (forts.)	4-Førland s.t. Suldal 1313 IV 518943	Breelvavsetning muligens sandur Forekomst ut- drevet	Gjenværende masser besto av godt sor- tert og lagdelt s, ned til GV nivå						x	20	40											
	5-Steine g.t. Suldal 1313 IV 547964	Breelvavsetning noe uregelme- ssig overflate, trolig sandur. Utmarksomr.	10 m svært veksl. lag av s-g (trolig krysslagring) uten bl. Taket skal settes i drift.	x					x	lite	lite			x		x			x		x x	2
	6-Fisktjønn g.t. Suldal 1313 IV 592972	Brelevertterasse Området er dyrka.	Ca. 6 m vekslende dårlig lagdelt og sortert st og g. Ca. 20% bl./ned- rast matr.	x		x		x		lite	15	stor	x			x	x		x		x x	2
	7-Berge s.t. Suldal 1313 IV 459964	Elvedelta Dyrka mark i omr.	6 m horisontalt lagdelt fin s-si.			x		x		lite	1	stor	x							x		x
SAUDA 1135	1-Birkeland I g.t. 1314 III 529162	Breelvtterasse Utmark	5 m steinig g med endel bl./ 15 m som var nedrast			x			x	0	<10		x			x	x		x		x x	2
	2-Birkeland II s.t. 1314 III 533167	Breelvtterasse Utmark	4 m steinig g (top- set)/ 14 m skrå- sjiktet godt sortert g av og til noe grus uten bl.	x		x	x	x		40		>300	x			x	x		x		x x	2

REGISTRERTE MASSETAK AV SAND, GRUS OG PUKK

TABELL 1.

Beliggenhet		Forekomsttype Arealdisponering i uttaksområdet	Beskrivelse av typisk løsmasse- profil	Anvendelse		Produksjonsdata i 1000 m ³					Produ- sent		Prod. utstyr		Ex- port		Prøver	
Kommune Komm.nr.	Lok.sted- taktype Kartnr.-koord.			Betongformål	Veg													
SAUDA 1135 (forts.)	3-Tverrdalen 1314 IV	ikke foretatt befaring		x			x											
VINDAFJORD 1154	1-Sandeid s.t. 1214 II 232052	Breelvterrasse avsatt fra N Ubebygd dyrka.	29m nedrast matr. med endel bl. / 15m skråsjiktet noe dårlig sortert s uten bl., tildels siltig og steinig	x		x	x	x		lite		stor	x				x	x x 3
	2-Solheim s.t. 1214 II 284084	Breleavsetning trolig sandur. Dyrka og be- bygd omr.	10 m sterkt veksl. horisontale lag av s og grusig s.	x		x	x	x		15	20	100	x				x	x x 3
	3-Langeland g.t. 1214 II 291040	Breleavsetning Ryggform med "hud" av morene. Ut- marksomr.	0,5 m morene/ 9,5 m lagd.s-g.							lite								x
KARMØY 1149	1-Sommarfj. pukkverk					x	x			25								
SOKNDAL 1111	1-A/S Fjord- stein pukk- verk 1311 IV 398687	Pukkverk i noritt og anortho- sitt								375			x			x	x	
	2-Åna-Sira g.t. 1311 IV 498645	Breelvterrasse Forekomst ut- drevet							x	0		0		x				

Tabell. 2. OVERSIKT OVER REGISTRERTE UTTAK, FOREKOMSTTYPER OG FORSYNINGSSITUASJONEN

Kommune	Antall uttak		Antall uttak i de forskj. forekomsttyper					Forekomststyper og uttaksmengder Parantes antatt uttak i drift					Produksjons- data siste år		Forsyningsgrad		
	pukk	s-g	m	b	bi	e	u	m	b	bi	e	u	pukk	s-g	over skudd	tilstre- kkelig	under- skudd
1111-Sokndal	1	1		1									375			x	
1112-Lund		5	2	2	1			1(1)	1(1)					2		x	
1101-Egersund	1	7	4	3					lite				125	lite		x	
1114-Bjerkreim		12	4	7		1		45(2)	54(3)					99	x		
1119-Hå		4		4					45(3)					45	x		
1120-Klepp		8	1	5			2	25(1)	137(3)			20(1)		182	x		
1121-Time		4	1	3					120(3)					120	x		
1122-Gjesdal		15	3	11		1		15(2)	674(7)					689(2)	x		
1102-Sandnes	2 ¹⁾	8	3	5				46(3)	65(2)				100	111	x		
1124-Sola																	x
1103-Stavanger																	x
1127-Randaberg																	x
1129-Forsand		6		6					698(4)					698	x		
1130-Strand		5		5					87(5)					87	x		
1133-Hjelmeland		9	2	4		3		100(1)	140(2)		300(2)			540 ²⁾	x		
1134-Suldal		7		5		2			22(2)					22	x		
1135-Sauda		3		3					40(1)					40	x		
1154-Vindafjord		3		3					15(1)					15	x		
1149-Karmøy	1												35				x
1142-Rennesøy																	x
1141-Finnøy																	x
1146-Tysvær																	x
1106-Haugesund																	x
1145-Bokn																	x
1151-Utsira																	x
1144-Kvitsøy																	x
Hele fylket	5	97	20	67	1	7	2	232 (10)	2098 (37)		300 (2)	20 (1)	635	2650 (50)	12	3	11

Alle produksjonsdata angitt i 1000 m³.

1) På det ene stedet produseres pukk fra løsmasser

2) Fordelingen av disse uttak er antatt

m: moreneavsetning

b: breelvavsetning

bi: bresjøavsetning/innsjøavsetning

e: elveavsetning

u: strandavsetning

KVALITETSUNDERSØKELSE AV VEGMATERIALE VED FALLPRØVEN

FALLPRØVEN

For å få et mål på et steinmateriales kornform og motstandsdyktighet mot mekaniske påvirkninger, bestemmer en dets flisighetstall og sprøhetstall. Disse to bestemmelser betegnes som fallprøven.

Metoden er spesielt benyttet i forbindelse med materialer til veibyggingsformål, så som slitedekker, bærelag og forsterkningslag samt betongtilslag og andre byggetekniske formål.

Foruten resultatene fra fallprøven er det viktig at en også vurderer de geologiske forhold, steinknusertyper og steinmaterialets bruksformål.

SPRØHETSTALL (s)

Sprøhetstallet gir opplysninger om en bergarts evne til å motstå nedknusing. Forsøket består i at en bestemt mengde fra en fraksjon (vanligvis 8 - 11.3 mm til veiformål og 11.3 - 16 mm til betongtilslag) av en bergartsprøve knuses i et fallapparat (se fig. bilag 2). Sprøhetstallet er den prosentvise del av prøven som etter nedknusingen passerer siktet for fraksjonens nedre grense. Forsøket utføres med 20 slag av fall-loddet, og sprøhetstallet benevnes med s_{20} eller bare s.

Under knusing i fallapparatet har prøvematerialet ofte en tendens til å pakke seg i morteren, noe som influerer på nedknusingen og dermed på sprøhetstallet. Ut fra bestemte kriterier korrigeres sprøhetstallet på grunnlag av den pakningsgrad prøvematerialet får i morteren.

Det utføres normalt analyse av minst to parallelle prøver. Det foretas en ny sprøhetmåling dersom det i de nedknuste prøvene tilsammen finnes nok materiale av den ønskede fraksjon. Denne ekstra analyse kalles omslag. Den gir ytterligere holdepunkter med hensyn til materialets motstandsevne mot videre nedknusing, f. eks. som følge av trafikkbelastninger.

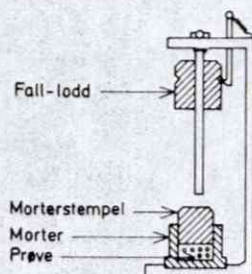
FLISIGHETSTALL (f)

Flisighetstallet er mål for et steinmateriales kornform. Et høyt flisighetstall indikerer et høyt innhold av flisige (bladige) korn.

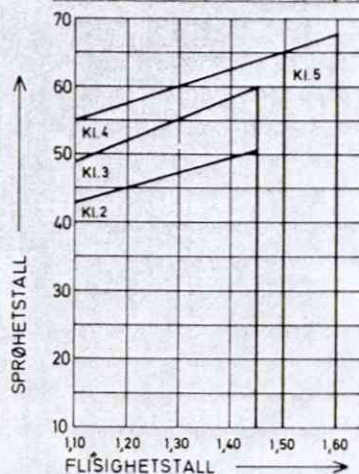
Flisighetstallet måles på de fraksjoner som benyttes til bestemmelse av sprøhetstallet, før knusing i fallapparat. Flisighetstallet (f) angis som forholdet mellom midlere bredde og midlere tykkelse på bergartskornene i den undersøkte fraksjon.

Det benyttes kvadratsikt til bestemmelse av bredden og stavsikt til bestemmelse av tykkelsen.

FALLAPPARAT

KLASSEINDELING VED FALLPRØVEN

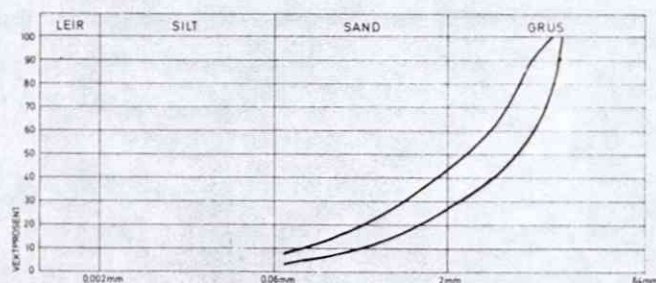
VEILEDENDE KRAV TIL KVALITETSKLASSE FOR VEGMATERIALE

MATERIALTYPE	ÅRSDØGNTRAFIKK				
	> 6000	3000-6000	1000-3000	500-1000	< 500
DEKKER:					
TOPEKA	2	2	2	2	2
ASFALTBETONG	3	3	3	3	3
ASFALTGRUSBETONG	4	4	4	4	4
ASFALTØSNINGSGRUS			2*	3	3
OVERFLATEBEHANDLING	3	3	3	3	3
OTTADEKKE			3	4	4
OLJEGRUS				2	3
GRUSDEKKE					3
BÆRELAG:					
ASFALTSTAB. GRUS	4	4	5	5	5
ASFALTERT PUKK	3	3	4	4	4
PENETRERT PUKK	5	5	5	5	5
MEKANISK STAB. MATR.	3	3	3	3	3
FORSTERKNINGSLAG $C_u = \frac{D_{60}}{D_{10}} \geq 10$	5	5	5	5	5

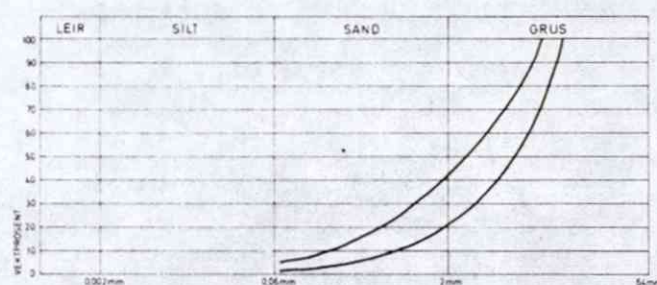
* Max 2000

KVALITETSKLASSE

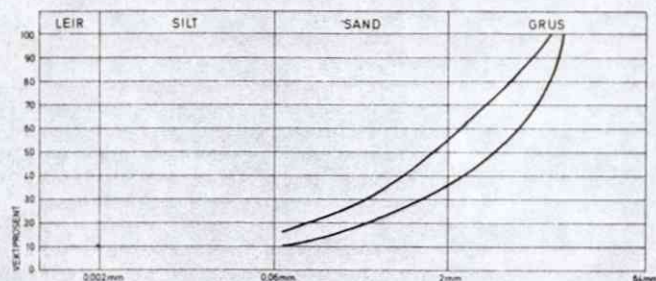
KRAV TIL KORNFORDELING FOR VEGMATERIALE

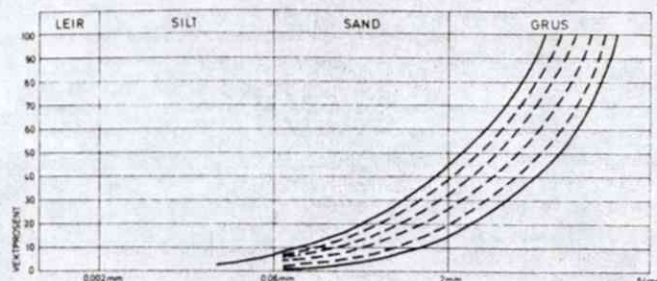
Asfaltgrusbetongdekker (Agb 16)

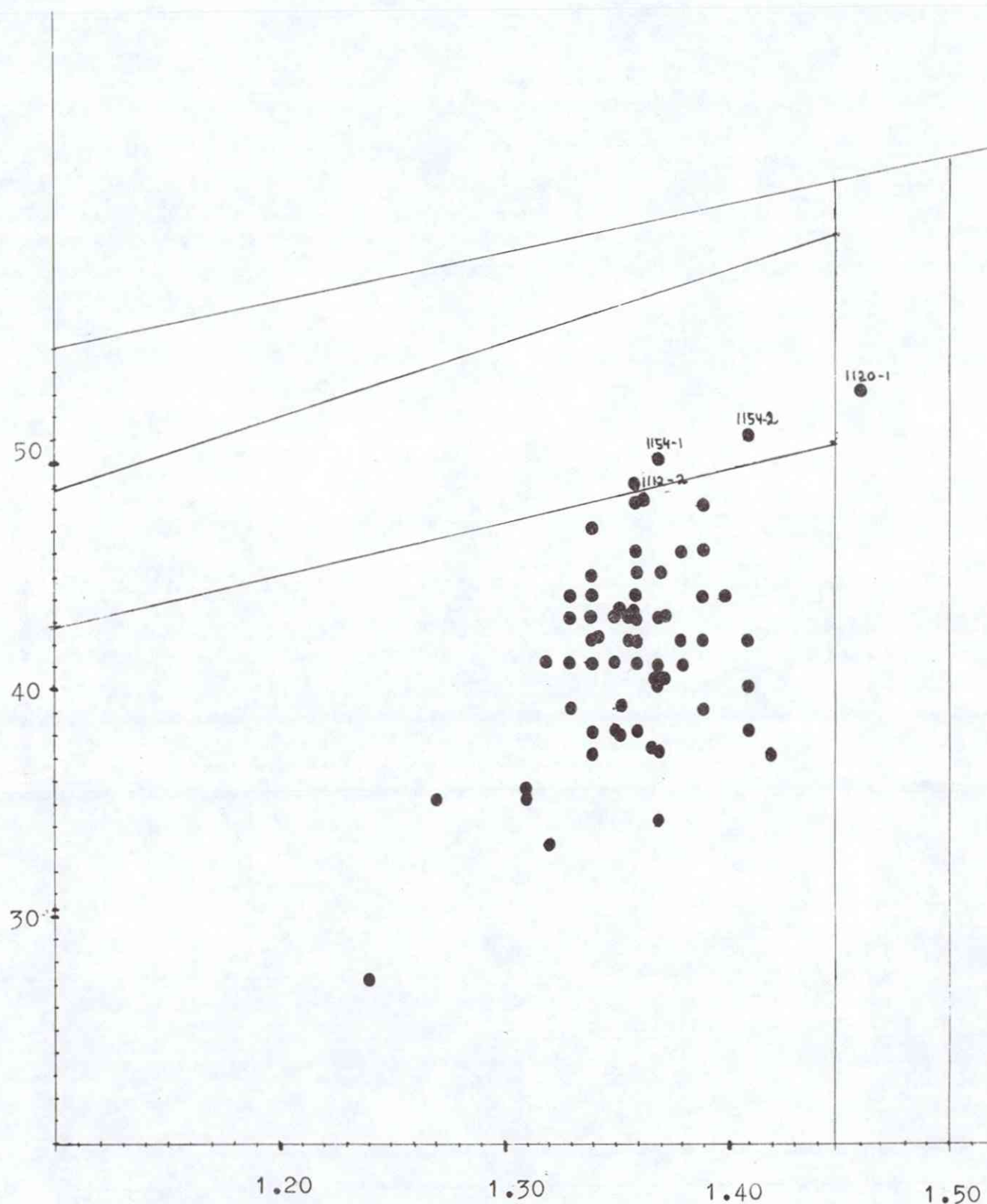
Dekker av oljegrus og asfaltløsningsgrus

Mekanisk stabilisert grusdekke

Bærelag

Hvert plottepunkt representerer den gjennomsnittlige verdien av 2 parallelle analyser i fraksjonen 8-11.3 mm med 50% laboratoriepukket materiale. Det er ialt plottet 65 prøver. Prøver som plotter utenfor klasse 2 er påtegnet lokalitetsnummeret (for definisjoner se bilag 1 og 2).

Gabbro og
; Amfibolitt

Innhold av fyllitt, glimmerskifer
og forvitret materiale(%)

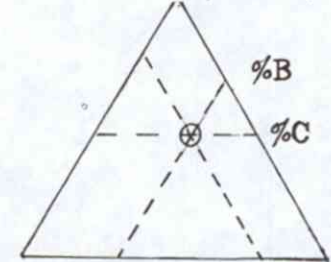
0-10 10-20 20-30 30-50

Prøver som etter fallprøven
plotter i klasse 3 eller dårligere
er markert med sitt lokalitets-
nummer og kvalitetsklasse
(Basert på frak. 8-11mm)

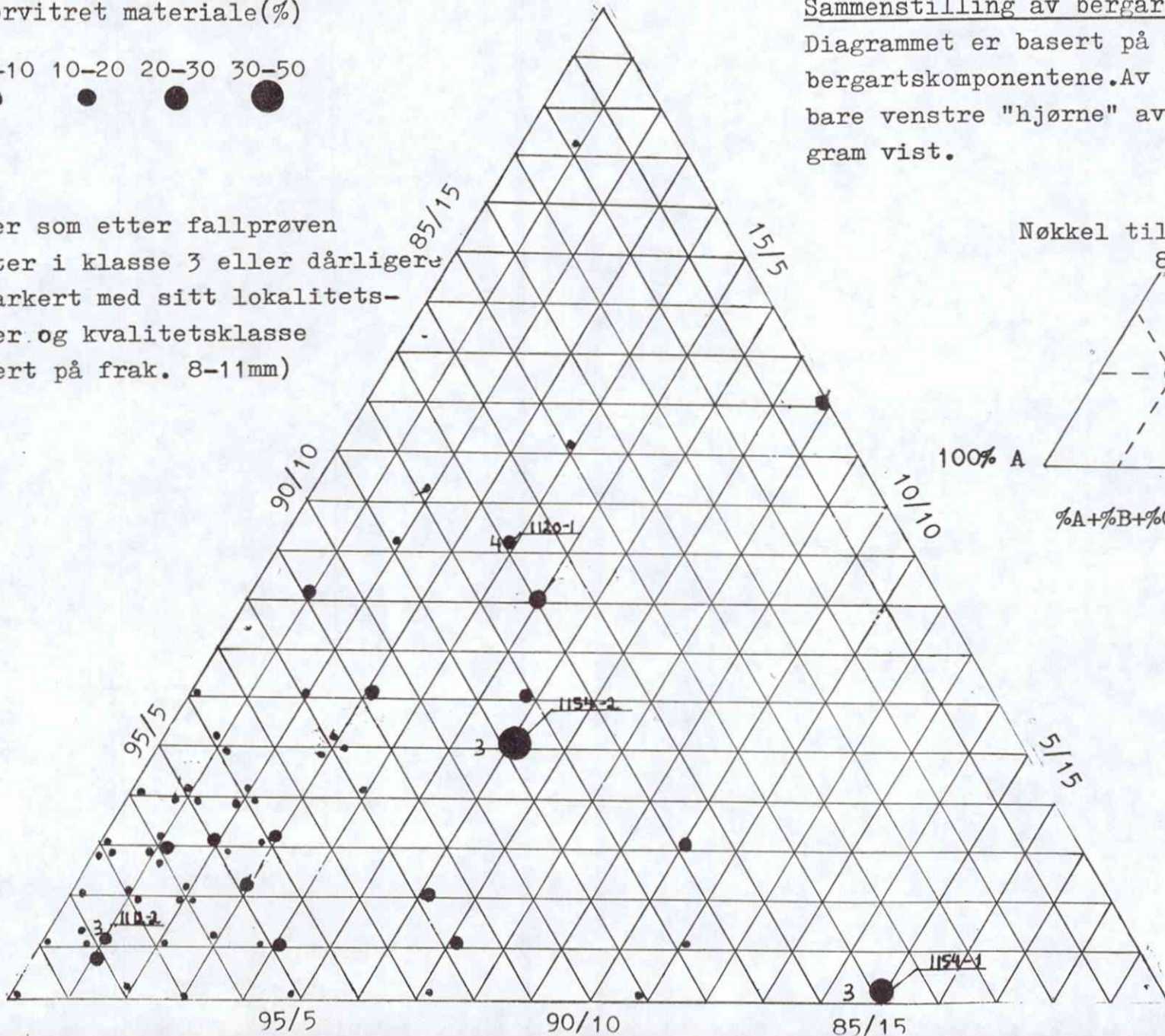
Sammenstilling av bergartstellingene Bilag
Diagrammet er basert på de 3 viktigste
bergartskomponentene. Av praktiske grunner e
bare venstre "hjørne" av det komplette dia-
gram vist.

Nøkkel til diagram
80%A 20%B 0%C

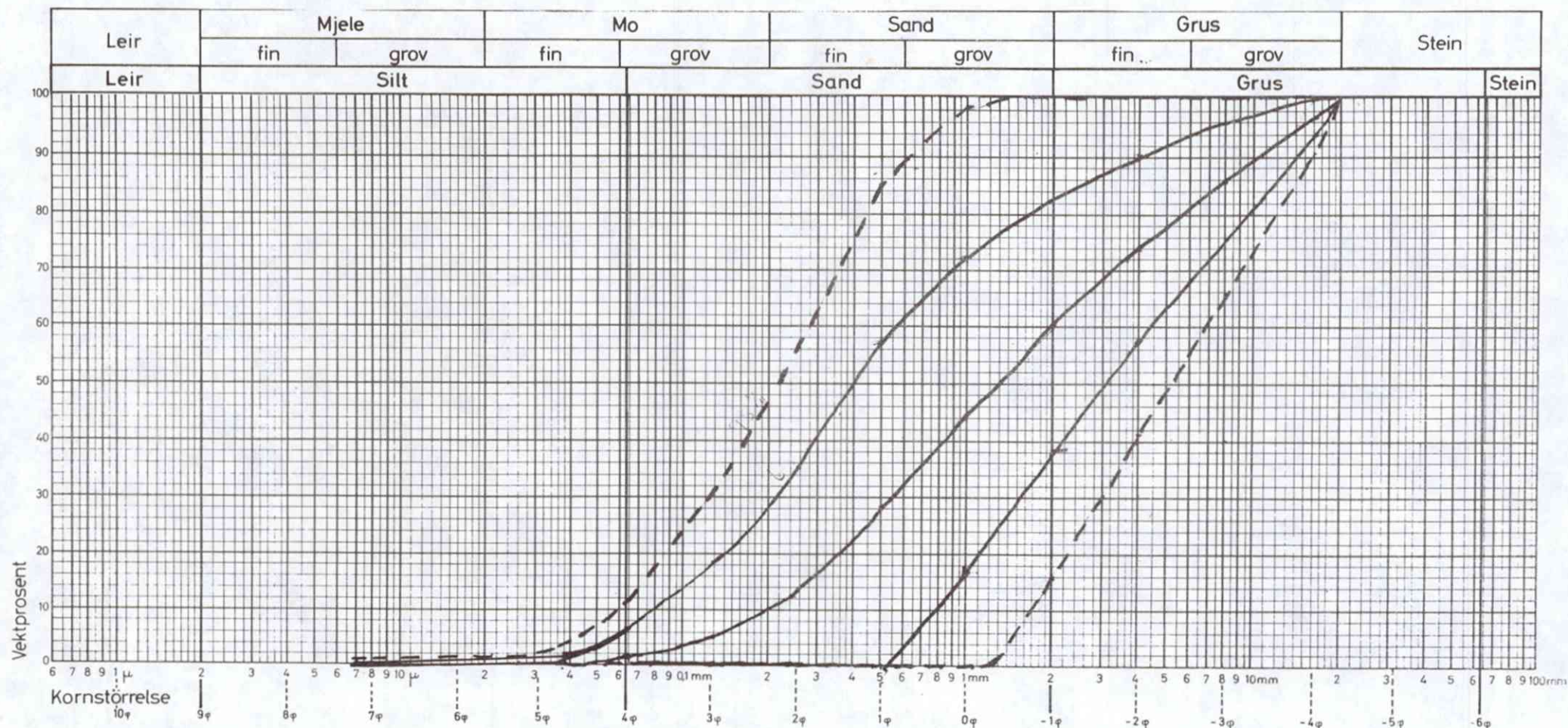
$$\%A + \%B + \%C = 100\%$$

Granitt og
Gneis

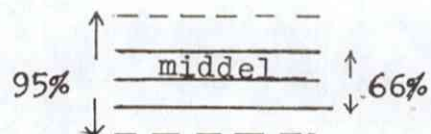
Kvarts og
Kvartsitt

Bilag 5

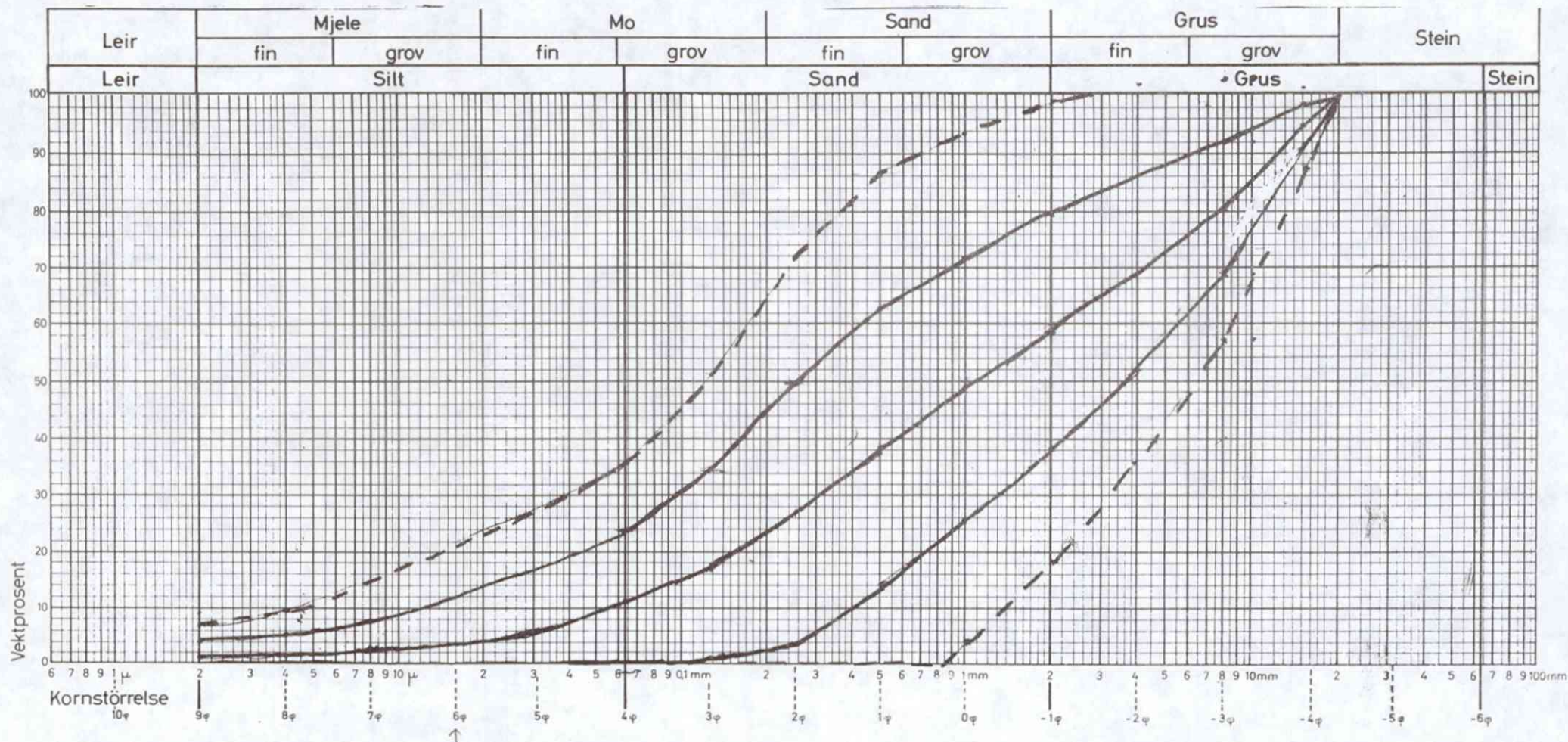

Sammenstilling av kornfordelingsanalysene. Breelvmateriale.

Det er beregnet middelerdi og 2 intervall hvor henholdsvis 66% og 95% av prøvene befinner seg. I alt er 54 prøver tatt med.

Bilag 6

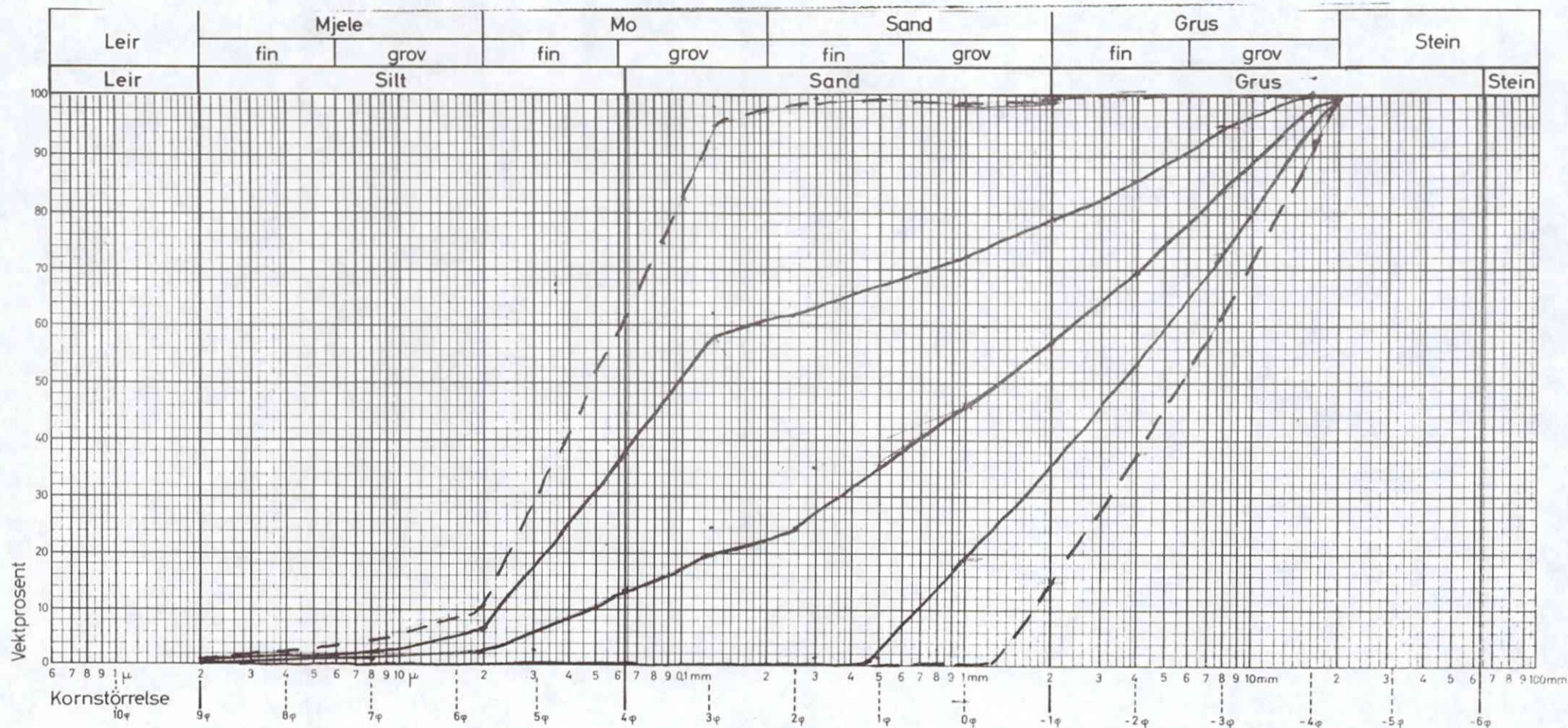

95% ↑
 middel
 ↓ 66%

Sammenstilling av kornfordelingsanalysene. Morenemateriale.

Det er beregnet middelferdi og 2 intervall hvor henholdsvis 66% og 95% av prøvene befinner seg. I alt er 17 prøver tatt med.

Bilag 7

95%
 ↑
 middel
 ↓
 66%

Sammenstilling av kornfordelingsanalysene. Elvemateriale.

Det er beregnet middelværdi og 2 intervall hvor henholdsvis 66% og 95% av prøvene befinner seg. I alt er 6 prøver tatt med.

VEDLEGG

Prøvetaking

Ved kartlegging og vurdering av en løsmasseforekomst er det nødvendig å prøveta i området. Prøvene ble tatt i massetak og i friskt primært materiale.

Kornfordelingsprøvene ble tatt i utvalgte punkt i løsmassesnittene. Tok man en prøve valgte man visuelt ut ett punkt som skulle representere den typiske og dominerende kornstørrelser. Tok man to prøver valgte man på samme måte ut to punkt som skulle representere et midlere variasjonsspenn for kornfordelingen. Disse prøvene var gjerne 0,5-2 kg.

Fallprøvene ble siktet ut i et typisk løsmassesnitt med 8 mm sikt. Prøvene skulle representere et gjennomsnitt av grus- og steinfraksjonen i massetaket. Det ble tatt en prøve i hvert uttak forutsatt at det var nok grovt materiale. Vekten av en slik prøve var gjerne omkring 10-20 kg.

Laboratoriearbeid

Kornfordelingsanalyser er utført ved sikte- og slemmemetoden i henhold til Vegdirektoratets Analyseforskrifter og Norsk Standard 427A Del 2 for å bestemme fordelingen av kornstørrelsene i løsmassene. Den prosentvise fordelingen framstilles grafisk i kornfordelingsdiagram, se bilag

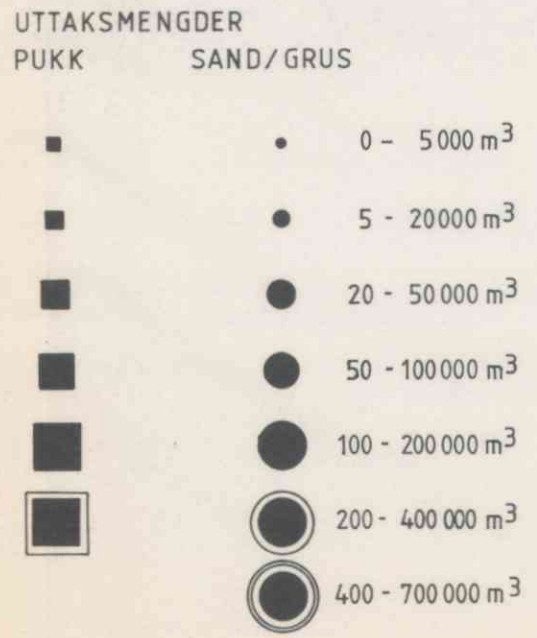
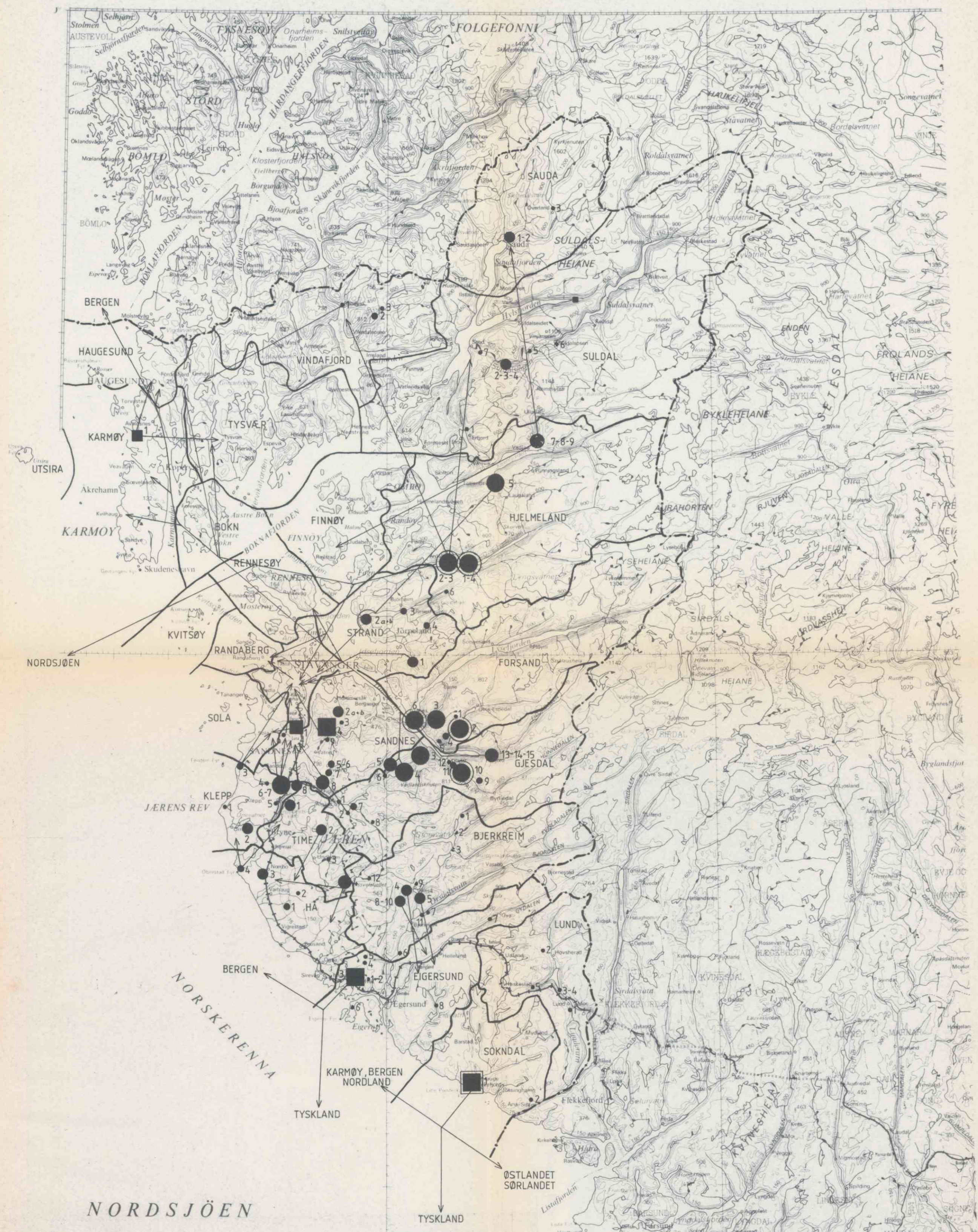
Fallprøvene gir et mål for materialets kornform og motstandsdyktighet mot mekanisk påvirkning. Metoden er definert på bilag 1.

Kornenes runding, form og forvittringsgrad er også vurdert for enkelte prøver. Ved rundingsanalysen er det valgt en inndeling på 4 grupper etter følgende kriterier :

Kantet	: Steinen er uregelmessig, mer enn halvparten av kanter og hjørner er skarpe.
Kantrundet	: Over halvparten av kanter og hjørner er slitt, men kantene er også tydelige.
Rundet	: Kantene sees bare delvis, og overflaten er glatt, men ikke helt uten uregelmessigheter.

Godt rundet : Steinen er konveks. Omrisset er tydelig rundt eller ovalt i minst ett plan. Overflaten er glatt.

Humus- og slambestemmelser er utført i henhold til Norsk Standard 427A, Del 2. Humusinnholdet er bestemt ved natronlutmetoden som består i at en viss mengde av prøvematerialet mindre enn 4 mm rystes i en natronlutoppløsning og bunnfelles. Eventuell farging av væskesøylen i målesylindren vurderes ut fra en standard fargeskala fra 0-2. Slamminnholdet bestemmes også i forbindelse med humusprøvningen ved at slamsjiktet på toppen av det bunnfelte materialet måles og angis i volumprosent av det underliggende grovere materialet.

STRØM (TRANSPORTLINJER) AV SAND, GRUS OG PUKK UT FRA DE ENKELTE KOMMUNER OG LOKALITETER

PUKKVERK I HYLEN ER TEGNET PÅ

NGU, VESTLANDSPROGRAMMET 1978	MÅLESTOKK		OBS. JS.TLS.YR	
	1:500 000		TEGN. T.L.S. JS	
	REGISTRERTE UTTAK AV SAND, GRUS OG PUKK		TRAC. ALH	
	ROGALAND FYLKE		APRIL -79	
NORGES GEOLOGISKE UNDERSØKELSE TRONDHEIM	TEGNING NR.		KARTBLAD NR.	
	1673 - 01		DES.-79	